

UNIVERZITA KARLOVA

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Katedra Trestního práva

Diplomová práce

Kriminologické aspekty trestných činů z nenávisti

DPČ 32/11 - 25. 11. 2007

Zpracovala:

Jana Kačerovská

*Na Bělidle 760
Kolín 5; 280 00
5. ročník*

Vedoucí práce:

Doc. JUDr. Josef Zapletal, CSc.

2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně. K práci jsem použila pouze literatury a pramenů uvedených v seznamu.

V Praze dne 29.3.2007

Kašpárková

Obsah

Obsah	3
Úvod.....	4
1. Pojem trestných činů z nenávisti a jejich charakteristické znaky	6
1. 1 Pojem trestných činů z nenávisti a jeho vznik.....	6
1. 2 Charakteristické rysy.....	7
1. 3 Členění trestných činů z nenávisti	9
2. Trestné činy z nenávisti v podmínkách České republiky	13
2. 1 Extremismus z pohledu bezpečnostních složek.....	14
2. 2 Kriminalita s extremistickým podtextem	14
2. 3 Vývoj kriminality s extremistickým podtextem	18
2. 4 Skladba trestných činů.....	19
2. 5 Pachatelé.....	20
3 Etiologie trestných činů z nenávisti.....	22
3. 1 Společenské stereotypy a předsudky jako příčina trestných činů z nenávisti.....	22
3. 2 Etiologie trestných činů z nenávisti v evropském pojetí.....	23
3. 2. 1 Obecné souvislosti trestných činů z nenávisti.....	23
3. 2. 2 Obecnější důvody skupinové úrovně.....	24
3. 2. 3 Individuální příčiny	25
4 Politický extremismus	26
4. 1 Pravicově extremistická scéna.....	26
4. 1. 1 Pravicový extremismus na území České republiky.....	27
4. 1. 2 Politické ambice pravicových extremistických hnutí.....	28
4. 1. 3 Problematika koncertů pravicově extremistických hudebních skupin.....	29
4. 2 Levicový extremismus	30
5 Rasově motivovaná trestná činnost	32
5. 1 Problematika antisemitismu, popírání holocaustu.....	35
6 Další projevy trestných činů z nenávisti.....	37
6. 1 Zneužívání Internetu	37
6. 2 Trestná činnost spjatá s diváckým násilím	38
6. 3 Trestná činnost vůči bezdomovcům.....	42
6. 4 Terorismus	43
6. 5 Náboženské sekty.....	45
7 Aktivity na úseku kontroly kriminality s extremistickým podtextem.....	47
7. 1 Aktivity Ministerstva vnitra a Policie ČR.....	47
7.2 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.....	49
7. 3 Ministerstvo kultury	51
Závěr	52
Seznam literatury:.....	55
Přílohy.....	57

Úvod

S postupující globalizací a vzrůstající migrací dochází stále častěji ke střetům rasově, nábožensky i sociálně odlišných skupin. V souvislosti se skutečností, že tyto konflikty se staly již celosvětovým fenoménem a je velmi pravděpodobné, že se budou v dalších letech ještě stupňovat, stávají se předmětem zvýšené pozornosti příslušných orgánů jednotlivých států. Zpočátku bylo obtížné je odlišit od běžné trestné činnosti. Tento fenomén se postupně stává předmětem zkoumání kriminologů. Americká kriminologie pro ně zavedla jako první nový termín trestné činy z nenávisti, tzv. „hate crimes“.

Samotný obsah tohoto pojmu je v jednotlivých státech vymezován různým způsobem, tomu odpovídá i rozdílnost v jeho překladech. Jako ekvivalentní pojmy jsou v České republice používány např. trestné činy z nenávisti, kriminalita s extremistickým podtextem, rasově motivovaná trestná činnost apod. Přes některé rozdíly v chápání této problematiky, je společným rysem zmíněných činů apriorní nenávist vůči určité identifikovatelné sociální skupině.

Protože se jedná o poměrně nový fenomén, existuje pouze velmi málo materiálů zaměřujících se na tento specifický problém. Cílem mojí diplomové práce je proto zmapovat nejdůležitější projevy trestných činů z nenávisti na území České republiky. Problematiku trestných činů jsem se snažila zkoumat pokud možno komplexně za využití obecných poznatků ze zahraničí konkretizovaných v podmínkách České republiky.

Práce je koncepčně členěna do sedmi kapitol. První tři tvoří obecný teoretický základ diplomové práce. Snažím se v nich vysvětlit základní podstatu trestných činů z nenávisti, jejich etiologii a problematiku nejednotnosti používání pojmu „hate crimes“ v České republice.

V následujících kapitolách se pak blíže zaměřuji na jednotlivé druhy těchto nežádoucích jevů motivovaných nenávistí, které jsou v České republice nejvíce zastoupeny. Podrobněji se tak věnuji především problematice politického extremismu a rasově motivované trestné činnosti, okrajově se pak zabývám problematikou

zneužívání internetu, diváckého násilí, náboženského extremismu v podobě působení náboženských sekt a v neposlední řadě také možné budoucí hrozbě terorismu.

V závěrečné části se zabývám prevencí na úseku boje s trestnými činy z nenávisti, zejména pak aktivitám Ministerstva vnitra, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva kultury.

Protože pojem trestných činů z nenávisti je v České republice používán teprve krátce a tato problematika zde ještě není dostatečně rozpracována, sloužila mi jako podklad pro teoretickou část především zahraniční literatura, a to hlavně z anglicky mluvících zemí, kde je toto téma zkoumáno již delší dobu.

Základem pro kapitoly věnující se konkrétní problematice v České republice byly především statistiky policie a dalších státních orgánů, monografie zaměřující se na jednotlivé druhy trestných činů z nenávisti a články z časopisu Trestní právo.

1. Pojem trestných činů z nenávisti a jejich charakteristické znaky

1. 1 Pojem trestných činů z nenávisti a jeho vznik

Trestné činy z nenávisti představují násilnou trestnou činnost, nenávistné projevy nebo vandalismus motivované pocitem nepřátelství k určité identifikovatelné sociální skupině. Tuto skupinu odlišujeme od běžných trestných činů motivovaných ekonomickým ziskem nebo osobní nenávistí⁴.

Pojem trestné činy z nenávisti (v angl. orig. „hate-crime“ nebo „bias crime“) se poprvé objevil v polovině 80. let 20. století v USA. Autorství tohoto termínu patří společně reprezentantům Johnu Conyersovi, Barbaře Kennellyové a Mario Biaggiemu, kteří v roce 1985 předložili Sněmovně reprezentantů návrh zákona označeného jako „Hate Crime Statistic Act“. Podstatou tohoto návrhu byl požadavek, aby Ministerstvo spravedlnosti začalo účelově sbírat a publikovat statistická data o trestné činnosti motivované rasovými, náboženskými a etnickými předsudky.

Pojem se díky masmédiím rychle rozšířil, převzali jej kriminologové a nakonec zařadili tento pojem do svého slovníku i politici při prosazování specifických opatřeních kontroly a prevence toho druhu násilí.

Přestože doslovný překlad termínu „hate crimes“ je „trestné činy z nenávisti“, jejich základem není ani tak nenávist sama jako určitý předsudek.

Ve společnosti lze nalézt širokou škálu různých předsudků. Každý z nás má určité předsudky vůči některým jednotlivcům, skupinám, státům, jídlu, počasí atd. Někdy jsou tyto předsudky zakořeněny v osobních zkušenostech, jiné jsou založeny na fantazii a iracionálním uvažování a některé jsou nám předány rodinou, přáteli, školou, náboženstvím či kulturou. Některé z těchto předsudků bývají považovány za dobré (např. antifašismus), některé za relativně neškodné (např. preferování vyšších lidí před menšími) a jiné (např. rasismus či antisemitismus) naopak vyvolávají silný politický a sociální odpor⁵.

⁴ <http://www.en.wikipedia.org/wiki/Hate_crime>

⁵ JACOBS, J., B., POTTER, K., Hate crime: Criminal law and Identity Politics, 1. vyd., Oxford University Press, 2001, 214 s.

Trestné činy z nenávisti se v současné době konstituují jako nová kategorie trestných činů penalizující chování mající původ v těch společenských předsudcích, které ohrožují základní demokratické principy občanské společnosti. Záleží pouze na legislativě daného státu, které z projevů těchto předsudků budou trestně právně stíhány.

1. 2 Charakteristické rysy

Trestné činy z nenávisti zahrnují širokou škálu trestných činů, které však mají řadu specifíků a typických projevů, jež je odlišují od ostatní trestné činnosti.

Jako jeden z nejvíce charakterizujících znaků těchto činů jsou zvláštnosti v jejich pohnutce. Trestné činy s extremistickým podtextem zpravidla představují symbolické zločiny. Nejde zde o konkrétní oběť, která by byla viktimizována na základě svých osobních vlastností, hlavním důvodem je její příslušnost k určité skupině (z těchto důvodů oběti nemohou samy o sobě zvýšit bezpečnost svého života, rizika viktimizace nejsou totiž individuální povahy). Hlavním důvodem viktimizace jsou pak zejména znaky, které tuto osobu (skupinu) odlišují od majoritní společnosti a od pachatele. Jde nejčastěji o rasu, náboženské přesvědčení, etnickou příslušnost, politické názory atd..

Procesy viktimizace probíhají jinak než u běžných kriminálních činů. První podstatný rozdíl spočívá v tom, že u extremistického násilí dochází k viktimizaci kvůli fixním, předem daným a často nezměnitelným charakteristikám obětí. Spouštěcím mechanismem násilí jsou tedy znaky obětí, nikoli pohnutky pachatele v klasickém psychologickém pojetí kriminální motivace. Kulturní, rasové, religiózní, sociální a demografické diference mezi pachatelem a oběťmi jsou hlavním startérem extremistického násilí.

Napadání obětí má také svou typickou vývojovou dynamiku. Fyzickému násilí obvykle předchází psychické zastrašování (verbální ataky, vyhrožování, nápisy na domech obývaných nenáviděnými skupinami, telefonní teror...).

Další podstatný rozdíl spočívá v šíři dopadu viktimizace. U běžné násilné kriminality je ve hře konkrétní poškozený tak, jak je vymezen trestním řádem.

U extremistického násilí je okruh poškozených mnohem širší. Extremistické násilí lze považovat za velmi nebezpečné, neboť viktimizuje na třech úrovních:

- bezprostřední oběť (tj. přímý terč útoku)
- celý terč nenávisti (tj. skupinu obyvatelstva, ke které oběť patří a kterou chtějí pachatelé zastrašit)
- pluralistický stát a jeho demokratickou bázi (neboť extremistické násilí vysílá poselství do celé společnosti, destabilizuje ji, narušuje vztah mezi skupinami obyvatelstva)⁶.

Dalším charakteristickým znakem trestných činů z nenávisti je problematičnost posuzování jejich právní kvalifikace. Policejní orgány často čelí velkým problémům při prokazování a dokazování subjektivní pohnutky. To klade velké nároky na jejich odbornost a zkušenost. Vyšetřování a dokazování extrémistické trestné činnosti je také ztěžováno tím, že bývá páchána ve skupině. Pachatelé využívají anonymity, kterou jim skupina poskytuje a která je mnohdy posiluje k činům, ke kterým by se oni sami nikdy neodhodlali. K tomu přistupuje i problém nechuti svědků vypovídat. Neochota svědčit bývá většinou dána strachem z odplaty. V praxi nejsou zvláštností ani sympatie k pachatelům a odsuzováním poškozených s tím, že si to zaslouží.

Stejně i způsob páchání extremisticky motivovaných trestných činů bývá specifický. Převažují násilné trestné činy. Skutečnému fyzickému ataku však často předchází psychické zastrašování (vyhrožování). Pro následné útoky je pak charakteristické, že bývají páchány s nevídanou brutalitou. Výsledkem jsou zdánlivě nesmyslné činy, které intenzitou násilí šokují veřejnost, jež často nemůže motivaci pachatelů pochopit.

Pro trestné činy rasově motivované je navíc typické, že jen výjimečně se u nich objevuje příprava. Převažuje spontánní jednání. Pachatelé reagují na momentální situaci. Častým doprovodným činitelem bývá alkohol.

⁶ ČÍRTKOVÁ, L., Psychologické aspekty motivace k extremismu, In PLECITÝ, V., DANICS, Š., PORADA, V., Extremismus jeho kořeny, projevy a východiska řešení, 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001, 270 s. ISBN 80-7251-088-6, s. 25

Na extremistických činech se značnou měrou podílí tzv. situační extremismus. Jde o reakci na vyvolanou hádku .Zde je sporné, zda ho lze vůbec řadit do kategorie rasově motivovaných činů, jejichž podstatou je určitá déle trvající apriorní nevraživost.

„Hate-crimes“ jsou trestné činy s poselstvím. Svým dopadem představují symbolické zločiny, neboť nejde o konkrétní napadenou oběť, ale o její sociální příslušnost k určité skupině. Právě této skupině vysílají pachatelé extremistického násilí jasné poselství, chtějí zasáhnout určité kategorie obyvatelstva. Konkrétní útoky sice zraňují bezprostřední, přímé oběti, ale ty představují pouze symboly zastupující v daném okamžiku terč nenávisti. Při extremistickém násilí jde především o to vzbudit strach i u ostatních členů nenáviděné skupiny či společnosti, cílem je destabilizovat, vnést mezi ně neklid⁷.

1. 3 Členění trestných činů z nenávisti

Existují dvě základní formy extremistických činů:

- činy páchané ve jménu většiny, aby utlačovaly menšinu
- činy páchané organizovanými skupinami nenávisti ve jménu vyšší instance, idolu, za účelem změnit a napravit hodnoty lidí anebo alespoň poškodit stát a vládu

Dalším možným členěním je diferenciací extremistického násilí podle jeho motivačního pozadí⁸. Podle tohoto psychologického kritéria lze rozlišit 4 základní typy:

- zážitkové extremistické násilí (sensations hate crimes)
- reaktivní extremistické násilí (reactions hate crimes)
- symbolické extremistické násilí (missions hate crimes)
- organizované extremistické násilí (organized hate crimes).

⁷ ČÍRTKOVÁ, L., Psychologické aspekty motivace k extremismu, In PLECITÝ, V., DANICS, Š., PORADA, V., Extremismus jeho kořeny, projevy a východiska řešení, 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001, 270 s. ISBN 80-7251-088-6, s. 25

⁸ ČÍRTKOVÁ, L., Psychologické aspekty motivace k extremismu, In PLECITÝ, V., DANICS, Š., PORADA, V., Extremismus jeho kořeny, projevy a východiska řešení, 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001, 270 s. ISBN 80-7251-088-6, s. 25

Zážitkové extremistické násilí je zpravidla spontánní a nepřipravené, vyplývá z dostupnosti oběti. Psychologové ho většinou objasňují pomocí výhod, které plynou jedinci z agresivního chování. Tyto aspekty rozpracovávají na půdě agresologie tzv. teorie prestiže a analyzující funkce, které násilí plní. Extremistické násilí může fungovat jako cesta k získání uznání (ve vlastní referenční skupině) a pozornosti (v oficiální společnosti). Brutální a nesmyslné násilí spolehlivě upoutá pozornost veřejnosti i médií. Pro určité skupiny i jednotlivce může být násilí jediným dosažitelným prostředkem zviditelnění a pro vybočení z každodenní šedi. Pachatelé tohoto druhu extremistického násilí se většinou rekrutují z frustrovaných, nešťastných a nespokojených mladých jedinců, kterým současně chybí předpoklady pro vstup do světa úspěšných a vyvolených. Vítanými terči jejich agrese se stávají příslušníci jakékoli zranitelné skupiny obyvatelstva (azylanti, homosexuálové, Romové atd.).

Extremistické násilí reaktivní povahy vzniká jako reakce na údajně ohrožující změny v životním prostoru většinové populace. Pachatelé reaktivního násilí ospravedlňují své činy tím, že jejich životní styl, životní prostor nebo sousedskou pospolitost ohrožují cizí vetřelci. Domnívají se, že vetřelci zpochybňují jejich právo na sousedství, školu, pracovní místo. Musí proto ochránit svůj region před invází outsiderů. Oběti jsou napadány jednoduše proto, protože čerpaly svá ústavní práva.

Fanatismus je základním jmenovatelem *extremistického násilí symbolické povahy*. Jde o povahově nápadné, akcentované osobnosti, které vnímají jako svou povinnost, zbavit svět údajného zla. Z misionářských pohnutek či misionářského stavu myslí chtějí „eliminovat“ všechny ty osoby, které podle jejich mínění ohrožují jejich rasu, jejich víru či jiný uznávaný princip. Misionářské násilí se zatím studuje především jako individuální aktivita fanatických osobností, které se z nenávisti dopouštějí individuálního teroru vůči vybraným terčům ve společnosti.

Organizované násilí z nenávisti se vyznačuje tím, že je páčáno více pachateli najednou a ve jménu určité skupiny. Lze říci, že činy spáchané skutečně dobře proorganizovanými fanatickými skupinami představují „extrém v extrému“. Dojde-li k nim, pak se obvykle jedná o velmi závažné útoky, prostřednictvím kterých chce organizovaná skupina vyslat poselství a vyvolat strach a destabilizaci ve společnosti.

Organizované skupiny fanatického smýšlení mají obvykle jednoho vůdce, vyznačují se systémem víry, který je vystavěn na nenávisti a násilí. Jejich členové se dávají dohromady na delší dobu a vzniká u nich typický znak skupiny – pocit MY. Nenávidějící skupina pěstuje svou ideologii, umí žít i v utajení, disponuje znaky dobře fungující organizace: logistika, personální procedury i realizace projektů se po formální stránce podobají dobře fungující firmě. K vnějším znakům patří paravojenské tábory připravující „personál“ na náročné úkoly, běžné je šíření poselství nenávisti po internetu či kabelové televizi.

Pro kriminologické účely je však významnější členění trestných činů z nenávisti podle jejich oběti, jak činí zejména zahraniční literatura.⁹

Podle objektu útoků, vůči nimž nenávist směřuje, rozlišujeme politický extremismus, náboženský extremismus, rasově motivovaný extremismus atd. (v zahraniční literatuře jsou často zmiňovány také trestné činy vůči odlišným sociálním skupinám a homosexuálům).

Politický extremismus je vymezován jako odchýlení se od obecně zavedených a v aktuální době přijímaných norem formou politického programu s výraznými prvky názorové nesnášenlivosti a odmítáním kompromisních řešení. Je manifestován jako radikální až militantní odmítání politiky státu anebo ústavního pořádku, a to i za použití násilí.

Náboženským extremismem je nazýváno jednání členů či náboženských hnutí ovlivněných náboženským zaměřením, které se projevuje zejména v psychické manipulaci s lidmi, psychickém násilím nebo jinou formou závažného porušování právního řádu či jiným jednáním označovaným za sociálně patologické.

Rasově motivovaný extremismus je pak chápán jako přesvědčení o výjimečnosti, nadřazenosti, převaze bílého etnika a nenávist k jiným. Rasově motivovaný extremismus je v České Republice nejrozšířenější. Útoky jsou směřovány zejména proti Romům. Do skupiny rasově motivovaného extremismu bývá řazen i antisemitismus. Antisemitismus je vymezován jako „specifický projev

⁹ PERRY, B., In the Name of Hate: Understanding Hate Crimes, 1. vyd., New York: Routledge, 205 s. ISBN 0-415-92772-2

nesnášenlivosti k Židům, sionismu, tzv. „židovství“- judaismu aj. Dobová literatura rozlišuje např. katolický antijudaismus, sociální antisemitismus, nacionalistický antisemitismus, rasový nebo biologický antisemitismus a další. Antisemitismus se v současnosti projevuje zejména popíráním holocaustu a hlásáním hrozby možnosti vzniku „světovládného Židovstva“.

Do této skupiny radíme i tzv. „rasismus naruby“, který označuje násilí menšin vůči majoritní skupině.

2. Trestné činy z nenávisti v podmínkách České republiky

Oficiální český překlad termínu „hate crimes“ se zatím neustálil, předběžně se tak hovoří o trestných činech z ideové nenávisti či také o extremistickém násilí. Tyto překlady se však jeví jako velice vágní a proto je nutno je blíže interpretovat. Zejména je pak nezbytné konkrétně definovat v různých společenských vědách nejednotně chápaný pojem extremismu a popsat konkrétní jevy, které lze tímto termínem označit.

Nejobecněji je extremismus chápán jako odchýlení se od obecně uznávaných a v aktuální době přijímaných norem.

Sociologie ho vymezuje jako souhrn určitých sociálně patologických jevů, vytvářených více či méně organizovanými skupinami osob a příznivci těchto skupin, s dominujícím odmítáním základních hodnot, norem a způsobů chování platných v aktuální společnosti. Psychologie zkoumá zejména příčiny extrémních projevů v chování a smýšlení jedince, osobnost pachatele, oběti a zvláštnosti viktimizace. Politologie zkoumá extremismus v souvislosti s existující sociální situací, stavem společnosti. Předmětem zájmu kriminologie se pak stává v okamžiku, kdy je spáchána trestná činnost s podtextem rasové, národnostní či náboženské nesnášenlivosti.

Z těchto důvodů není pro jeho nepřesnost např. ve Velké Británii pojem extremismus při popisu bezpečnostní situace v zemi vůbec používán a jsou používány zavedené termíny jako rasismus, terorismus apod. Naproti tomu v Německu je extremismem rozuměna veškerá činnost proti Ústavě SRN.¹⁰

Obdobná nejednotnost panuje i v České republice, přestože je tento termín velmi často užíván v médiích i odbornou veřejností. Obvykle jsou pod pojem „extremismus“ zahrnovány: rasismus, xenofobie, nacionalismus, fašismus, antisemitismus, anarchismus, náboženský fundamentalismus a terorismus. V rámci trestního práva je pak užíváno označení trestné činy spáchané z rasových, národnostních nebo jiných nenávistných pohnutek.

¹⁰ ZOUBEK, V., ZOUBKOVÁ, I., Několik poznámek k širším možnostem ústavního práva a kriminologii chránit lidská práva při projevech extremismu a nelegální migrace, In PLECITÝ, V., DANICS, Š., PORADA, V., Extremismus jeho kořeny, projevy a východiska řešení, 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001, 270 s. ISBN 80-7251-088-6, s. 261

2. 1 Extremismus z pohledu bezpečnostních složek

Instituce a bezpečnostní orgány České republiky nepoužívají jednotnou definici, ale jde spíše o určité profesní reakce na potřeby aktuální praxe.

Resort Ministerstva vnitra České republiky rozděluje extrémní projevy podle evropského zažitého úzu na pravicové, levicové, nacionalistické, nábožensky fundamentalistické a dále rozlišuje:

1. projevy, které mají politický charakter a spadají především do působnosti Bezpečnostní informační služby,
2. projevy, které mají charakter trestných činů či přestupků a spadají zejména do působnosti Policie ČR (někdy jsou označovány za nepolitické extrémní projevy¹¹).

Ve velkém množství případů není dost dobře možné určit, zda konkrétní extrémní chování má politický či nepolitický charakter. Z toho potom v praxi vyplývá úzká spolupráce mezi orgány Policie a BIS při řešení individuálních extrémních projevů na území České republiky.

2. 2 Kriminalita s extremistickým podtextem

Jednu z mála oficiálních definic extremismu a kriminality s extremistickým podtextem nalezneme ve Zprávě o problematice extremismu na území České republiky za rok 2002 (Zprávy z let dalších pak na ni v tomto směru výslovně odkazují). Pojmem extremismus jsou zde označovány vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance a útočí proti základním ústavním principům jak jsou definovány v českém ústavním pořádku¹². Mezi tyto principy patří:

- úcta k právům a svobodám člověka (čl. 1 Ústavy),
- svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát (čl. 1 Ústavy),

¹¹ DANICS, Š, *Extremismus, hrozba demokracie*, 1. vyd. Praha: Police history, 2002, 128 s. ISBN 80-86477-07-X, s.62

¹² V tomto pojetí se Česká republika velmi přibližuje výše zmiňované koncepci používané v SRN.

- nezměnitelnost podstatných náležitostí demokratického právního státu (čl. 9 odst. 2 Ústavy),
- svrchovanost lidu (čl. 2 Ústavy),
- volná soutěž politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítající násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů (čl. 5 Ústavy),
- svoboda a rovnost lidí v důstojnosti a právech, nezadatelnost, nezczizitelnost, nepromlčitelnost a nezrušitelnost základních práv a svobod bez rozdílu pohlaví rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národního a sociálního původu, příslušnosti k národnosti nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení (čl. 1, čl. 3 Listiny základních práv a svobod).

Pod pojmem kriminalita s extremistickým podtextem se ve zprávě míní ty formy trestné činnosti, o nichž je důvod se domnívat, že byly extremistickými postoji motivovány nebo ovlivněny. Alternativně lze v řadě případů používat i pojmu kriminalita motivovaná rasovou, národnostní nebo jinou sociální nenávistí¹³. Jde o jednání, které naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu nebo přestupku a jeho pohnutkou je apriorní nenávist vyplývající z příslušnosti adresáta útoků k rase, národnosti, náboženství, třídě či jiné sociální skupině, přičemž specifickým typem zařaditelným do této kategorie kriminality jsou také útoky proti symbolům či představitelům existujícího společenského systému, jsou-li apriorně motivovány nenávistí k němu. V praxi se může jednat především o následující trestné činy:

- vražda (§219)
- ublížení na zdraví (§221-224)
- vydírání (§ 235)
- poškozování cizí věci (§ 257)
- terorismus (§95)
- násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci (§196) - skupinu obyvatel tvoří alespoň 3 osoby. Příslušnost ke skupině může být určena místně, ale i jinak

¹³ Zpráva v této souvislosti uvádí, že se v případě kriminality s extremistickým podtextem jedná o období tzv. „hate crimes“, což je termín používaný kriminologií angloamerického původu.

(společenským postavením, rasou, původem apod.) Toto ustanovení není omezeno na obyvatele republiky. Obligatorem je zde pohnutka (politická, národnostní, rasová)¹⁴. Nejvyšší soud ohledně tohoto ustanovení judikoval, že násilí dle §196 odst. 2 se může pachatel dopustit i vůči příslušníkům vlastní národnostní skupiny,

- hanobení národa, rasy a přesvědčení (§198) - hanobením se rozumí urážlivý projev snižující vážnost některého národa, jeho jazyka nebo některé rasy anebo skupiny obyvatelů pro jejich politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání¹⁵,
- podněcování k národnostní a rasové nenávisti (§198a) - jde o skutkovou podstatu zavedenou do trestního zákona novelou v roce 2000. Novela rozšířila trestnost jednání z původní užší formy podněcování k národnostní a rasové nenávisti na jakékoliv podněcování k nenávisti vůči určité skupině nebo k omezování jejich práv a svobod. Východiskem novely byl čl.3 odst.1 Listiny základních práv a svobod, který zaručuje práva a svobody všem bez rozdílu nejen rasy, příslušnosti k národnostní či etnické menšině, ale i bez rozdílu pohlaví, víry, náboženství, sexuální orientace atd. Skupinou je zde míněno jakékoliv seskupení obyvatel, které tvoří alespoň 3 osoby. Toto ustanovení také není omezeno jen na obyvatele republiky. Skupina má určitý sjednocující prvek, proti kterému pachatel veřejně podněcuje (skupina bezdomovců, homosexuálů, důchodců).
- výtržnictví (§202) - méně závažné jednání se kvalifikuje jako přeštek proti veřejnému pořádku dle §47 , přeštek proti občanskému soužití dle §49 či přeštek proti majetku dle §50 zák.č.200/1990 Sb., o přeštcích,
- genocidium (§259)
- podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod občanů – (§260, §261, §261a) tato skutková podstata spočívá v aktivní podpoře hnutí v podobě materiální (finanční či věcná podpora) nebo morální, spočívající

¹⁴ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., a kol., Trestní kodexy, trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář), 2. vyd. Praha: Eurounion, 2002, 1640 s. ISBN 80-7317-009-4, s. 394

¹⁵ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., a kol., Trestní kodexy, trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář), 2. vyd. Praha: Eurounion, 2002, 1640 s. ISBN 80-7317-009-4, s. 394

v aktivním náboru, získávání nových stoupenců hnutí, v publikování idejí hnutí, jeho propagaci na veřejnosti apod., propagace může mít otevřený či skrytý (umělecká díla, symbolika) charakter; problematickým znakem této skutkové podstaty je pojem hnutí, který není zákonem ani judikaturou blíže specifikován, hnutí je vymezeno především obsahem nikoli pouze názvem, proto bylo na základě novelizace v roce 2000 z původního znění §26 vypuštěno větné spojení: „*k fašismu nebo jinému podobnému hnutí*“ a předmět útoku je zde tak vymezen obecně odkazem na ustanovení §260. Novelou č. 405 z roku 2000 byl do trestního zákona zařazen §261a stíhající tzv. „osvětimskou lež“, neboli bagatelizování, popírání, zlehčování či ospravedlňování nacistického pronásledování Židů, Rómů a dalších skupin, které nacistický režim považoval za méněcenné.

- porušování svobody sdružování a shromažďování (§238)
- omezování svobody vyznání (§236)
- porušování domovní svobody (§238)
- obecné ohrožení (§179)
- omezování osobní svobody (§231)

Takto vymezený pojem kriminality s extremistickým podtextem se však nekryje beze zbytku s termínem „hate crimes“, jak je pojímán zejména kriminologií v USA.

Každoročně vydávaná Zpráva o extremismu na území České republiky, která představuje shrnutí kriminality s extremistickým podtextem za příslušný rok, totiž jako tzv. „hate crimes“ (kriminalitu s extremistickým podtextem) vykazuje pouze politický, rasový a velmi okrajově také náboženský extremismus (v podobě problematiky sekt působících na území České republiky). Nezahrnuje tak do této problematiky útoky proti identifikovatelným sociálním skupinám, které svým charakterem nepochybně naplňují kritéria trestných činů z nenávisti.

Jako příklad můžeme uvést násilí směřované vůči skupinám bezdomovců, ke kterému došlo v Praze (květen 2005) a v Českých Budějovicích (2. 12. 2006). Přestože takovéto případy zahraniční literatura řadí mezi „klasické“ případy trestných činů z nenávisti, v podmínkách České republiky jsou řešeny v rámci obecné kriminality.

Samotné pojetí trestných činů z nenávisti je především bezpečnostními složkami České republiky chápáno výrazně úžeji, než je tomu jinde ve světě.

2.3 Vývoj kriminality s extremistickým podtextem

Výše zmíněné projevy nebyly nikdy na území České republiky podobně jako jinde ve světě nijak výjimečným jevem, avšak zejména po roce 1992 se svou naléhavostí stávají srovnatelné s problematikou drog a kriminality.

Později s postupující migrací rasově, etnicky, popřípadě jazykově odlišných osob, s rozšiřujícím se importem rasismu a xenofobie především z Německa a s mezinárodním rozšiřováním hnutí skinheads se extremismus začal projevovat nepřehlédnutelným způsobem též v České republice.

Extremismus, který se na počátku 90. let projevoval zejména verbálními útoky, nabývá koncem 90. let stále častěji charakteru brachiálního násilí.

V posledních letech se lze stále častěji setkat s projevy xenofobie a extremismu zejména ve formě znesvěcování židovských synagog a hřbitovů, veřejným hanobením osob pro jejich rasu či vyznání. Dochází k vytváření většího počtu skupin sjednocených určitou ideologií, prezentujících se vlastní symbolikou a šířících své ideje vlastními tiskovinami, organizováním společných setkání či hudebních produkcí.

Mezi extremistické jevy bývá zařazována i činnost nově vznikajících náboženských sekt a seskupení. Většina z nich má původ v zahraničí a jejich hlavním cílem je získat výraznější početní zastoupení mezi populací a rozvíjet zde různé aktivity včetně podnikatelských.

Z celkového počtu 344 060 zjištěných trestných činů na území České republiky v roce 2005 bylo zaevidováno 253 trestných činů s extremistickým podtextem, tj. 0,07% z celkového objemu zjištěné kriminality (0,1% ve stejném období r. 2004).

V roce 2005 byl, ve srovnání s rokem 2004, zaevidován pokles zjištěných trestných činů s extremistickým podtextem o 67 trestných činů, tj. o 20,9% (253 trestných činů – r. 2005; 320 trestných činů – r. 2004).

Objasněno bylo 191 trestných činů, tj. 75,5%. Za spáchání výše uvedených trestných činů bylo stíháno 269 osob (tj. o 132 osob méně než v roce 2004; 401 osob

v r. 2004). Nejvíce těchto trestných činů bylo zaznamenáno v krajích Severomoravském (74, tj. 28%) a Severočeském (49, tj. 19,4%), hl. městě Praze (33, tj. 13%) a v kraji Východočeském (26, tj. 10,3%).

Kriminalita s extremistickým podtextem (a především rasově motivovaná trestná činnost) zatěžuje hlavně sociálně slabší regiony, trpící vysokou mírou nezaměstnanosti a s vyšším procentuálním zastoupením rasových a národnostních menšin (v Severočeském a Severomoravském kraji došlo k téměř 50% evidovaných případů). Tyto společenské podmínky se tak jeví jako ideální podhoubí pro různé extremistické myšlenky.

Výskyt zjištěných trestných činů s extremistickým podtextem zůstává stejně jako v předchozích letech, z hlediska svého procentuálního podílu na celkové kriminalitě neveliký. To však v žádném případě nesnižuje jejich závažnost, neboť ne všechny skutky jsou hlášeny Policii ČR a zejména u verbálních útoků se předpokládá vysoká latence vyvěrající ze zažitých společenských stereotypů.

2. 4 Skladba trestných činů

V roce 2005, stejně jako v předchozích letech, nedošlo ve skladbě trestných činů s extremistickým podtextem k výraznějším změnám. Nadále převažovaly trestné činy dle § 260, § 261, § 261a trestního zákona (podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka) – 111 případů, za něž bylo stíháno 111 osob, trestné činy dle § 198 trestního zákona (hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení) – 63 případů, za něž bylo stíháno 69 osob. Dále bylo zjištěno 36 trestných činů dle § 196 trestního zákona (násilí proti skupině obyvatelů a jednotlivci) za něž bylo stíháno 47 osob a 20 trestných činů dle §§ 221, 222 trestního zákona (úmyslné ublížení na zdraví), za něž bylo stíháno 27 osob. Nebyl spáchán žádný trestný čin vraždy s rasistickým motivem nebo trestný čin ublížení na zdraví s následkem smrti s rasistickým motivem. Ve spojitosti s extremismem nedošlo ke spáchání teroristického útoku.

Ve způsobu ukončení fáze trestního řízení, vymezené policejním vyšetřováním trestných činů s rasovým či jiným extremistickým podtextem a jejich pachatelů, převažoval návrh na podání obžaloby – u 154 pachatelů (55,6%), ve zkráceném

přípravném řízení ve smyslu § 179c odst.1 trestního řízení bylo řešeno 38 pachatelů (13,7%), v šetření zůstávalo 52 pachatelů (18,8%), k odložení dle § 159a odst.2 a § 159a odst. 3 trestního řádu došlo u 2 pachatelů (0,7%), Zastaveno dle § 172 odst.1 písm.d) trestního řádu bylo v trestním řízení stíhání u 2 pachatelů (0,7%) a podmíněně zastaveno dle § 307 trestního řádu bylo stíhání 7 pachatelů (2,5%). V řízení proti mladistvým dle § 166 odst. 3 bylo stíháno 20 pachatelů (7,2%).

2. 5 Pachatelé

Skladba pachatelů trestné činnosti s extremistickým podtextem byla stejná jako v r. 2005 a v letech předchozích. Byli mezi nimi jak příznivci hnutí skinheads, levicově extremističtí „anarchoautonomové“¹⁶ tak příslušníci majoritního obyvatelstva bez zjevné vazby na pravicově extremistické subjekty, v některých případech byli pachateli rovněž Romové. Nezměněna zůstala i jejich vzdělanostní struktura. Výrazně mezi nimi převažovali absolventi základní školy s výučním listem – 110 osob (39,7%) a absolventi základní školy bez kvalifikace – 104 osob (37,5%). Pachatelů se středoškolským vzděláním bylo 19 (6,9%) a se vzděláním vysokoškolským 1 (0,4%). Pachatelů – dětí a cizinců, u nichž nebylo vzdělání zjištěno, bylo 35 (12,6%).

Nezměněna zůstala i věková skladba pachatelů. I v r. 2005, stejně jako v r. 2004, mezi nimi převažovaly osoby ve věku 21 – 29 let (109, tj. 39,4%), 18 – 20 let (62, tj. 22,4%), 30 – 39 let (41, tj. 14,8%) a 15 – 17 let (34, tj. 12,3%). Nejméně pachatelů bylo mezi osobami ve věkových kategoriích nad 40 let. Typickými pachateli jsou muži, ženy se podílejí na kriminalitě s extremistickým podtextem zhruba v 5-7% případů.

Z pohledu kriminogenní situace lze soudit, že je zejména pro rasově motivovanou trestnou činnost typické, že je prováděna především jako skupinová, a nikoliv individuální činnost, pokud jde o příznivce hnutí skinheads, pak na jejich srazech, spíše v nočních hodinách a často pod vlivem alkoholu, na místech, kde není příliš lidí.

Je třeba konstatovat, že pachateli kriminality s extremistickým podtextem rozhodně nejsou automaticky příslušníci extremistických organizací, naopak v převážné většině

¹⁶ Shrnující termín pro postoje anarchistické, trockistické a autonomní. Tyto postoje mají určité společné rysy, existují však mezi nimi i jisté rozdíly přecházející někdy až do vyslovených rozporů (vztah k politice, ochota spolupracovat s extremistickými skupinami jiného typu atd.)

této kriminality vůbec nelze doložit souvislost mezi spácháním trestného činu s uvedenou motivací a určitým poměrem k organizaci náležející do extremistického spektra. Kriminality s extremistickým podtextem se častěji dopouštějí sympatizanti či příznivci různých extremistických hnutí. Samotní příslušníci těchto hnutí se podílí na této trestné činnosti zhruba jednou pětinou až třetinou.¹⁷

Tzv. kriminalita s extremistickým podtextem v tomto pojetí je přitom velmi často důsledkem určité vypjaté situace, a v řadě případů je i objektivně sporné, je-li útok motivován skutečně určitou apriorní skupinovou nenávistí, či nejde-li při tom jen o vnější projev špatných mezilidských vztahů v konkrétních souvislostech. Tyto situace označujeme jako „situační extremismus“, neboli útoky, jejichž rasový projev je důsledkem nenadálé situace. Typickým příkladem jsou různé hospodské hádky vrcholící urážkami a nadávkami na barvu pleti, národnost, sexuální orientaci. Motiv u trestných činů z nenávisti naproti tomu předpokládá dlouhodobou, někdy až celoživotní nepřátelskou orientaci.

Pod extremistickou kriminalitou mohou tedy být vykazovány i skutky, u nichž nelze extremistickou motivací vyloučit. Tímto způsobem dochází sice k nadhodnocování kvantitativně těchto činů, což však nelze považovat za negativní jev, neboť i domnělá extremistická kriminalita má neblahý vliv na stabilitu společnosti.

¹⁷ ŠTĚCHOVÁ, M., *Interetnické konflikty*, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, 145 s. ISBN 80-7338-028-5

3 Etiologie trestných činů z nenávisti

3. 1 Společenské stereotypy a předsudky jako příčina trestných činů z nenávisti

Jak již bylo výše uvedeno, zejména anglo-americká kriminologie spojuje příčiny výskytu trestných činů z nenávisti s existencí předsudků jako zvláštních společenských postojů. Výzkumy etiologie trestných činů z nenávisti se tak zaměřují především na tento fenomén a pohybují se spíše v rovině psychologické a sociologické.

Postoj definujeme jako „tendenci individua k oceňování určitého objektu, nebo symbolu tohoto objektu, určitým způsobem“. Všeobecně přijímaný model postoje zahrnuje tři komponenty:

- Kognitivní komponenty (smýšlení): zahrnují to, co subjekt o objektu svého postoje ví, jeho poznatky o něm.
- Emotivní (afektivní) komponenty: zahrnují emoce, které objekt postoje v subjektu vyvolává (sympatii, antipatii, soucit, strach atd.).
- Konativní komponenty (behaviorální predispozice): vyjadřují snahu či pohotovost chovat se vůči objektu postoje určitým způsobem.

Zvláštním druhem postojů jsou předsudky. Jde o uzavřené apriorní postoje vůči osobě či věci, které nezávisí na aktuální situaci a neopírají se o porozumění. Předsudek je zobecněním, podle něhož určitá kategorie lidí má kvalitu nižší než my sami, přičemž tento názor je brán za daný bez dalšího přezkušování. Předsudky nejčastěji vystupují ve vztazích mezi rasami a národy, mohou však vycházet také z rozdílů sociálních a kulturních.

Obecně jsou předsudky chápány jako zvláštní druh stereotypu. Jde o určitý druh strnulých představ ve vědomí lidí, které jsou obvykle přejímány z jiných zdrojů než je vlastní zkušenost. Na jejich utváření se významnou měrou podílí přenos skupinových norem a poznatků, veřejné mínění, škola a sdělovací prostředky. Stereotypy obvykle realitu výrazně zjednodušují, potlačují komplexnost a složitost objektivní skutečnosti.

3. 2 Etiologie trestných činů z nenávisti v evropském pojetí

Evropská kriminologie se naproti tomu více zaměřuje na konkrétnější společenské příčiny, které působí jako kriminogenní faktory trestných činů z nenávisti. Tyto příčiny pak tradičně rozdělujeme do tří rovin: faktory působící obecně na celou společnost, faktory působící na jednotlivé rizikové skupiny a faktory uplatňující se u konkrétních pachatelů. Tyto tři roviny však nelze posuzovat odděleně, naopak celou problematiku trestných činů z nenávisti a zejména jejich příčiny je třeba nahlížet uceleně, v širším kontextu a souvislostech, a to jak z pohledu mezinárodní i aktuální situace, tak z pohledu osobnostního přístupu a hodnot.

3. 2. 1 Obecné souvislosti trestných činů z nenávisti

Obecnou rovinu trestných činů z nenávisti představuje skupina kriminogenních faktorů působících na celou společnost. Různé společenské skupiny na ně reagují zcela odlišným způsobem, a proto nelze říci, že by působily jako kriminogenní faktor pouze u trestných činů z nenávisti.

K těmto vnějším obecným souvislostem patří zejména:

- dramatická změna světa ve smyslu rozpadu států, změn ideologií a postupující globalizace; to ve svém důsledku způsobuje vzrůst nacionalismu, terorismu i prohlubující se chudobu části světa,
- postupující migrační proces jako důsledek výše zmiňovaného, který vede ke střetávání různorodých kultur vedoucí až soupeření a vytlačování jednotlivých kulturních tradic¹⁸,
- pocit ohrožení vlastního postavení (kulturního i ekonomického) i pocit ohrožení skupiny, národa.

Z uvedeného základu může u části populace narůstat pocit frustrace a následné odmítání těchto cizích elementů a původců problémů, což vytváří půdu pro rasistické a

¹⁸HUNTINGTON, S., P., *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*, 1. vyd. Rybka Publishers, 2001, 450 s. ISBN 80-86316-39-9

nenávistné postoje vůči odlišným skupinám. V řadě zemí pak tento postoj proniká i do politických stran, které se dostávají k moci a získávají tak pocit legitimacy.

Společenské změny, které nastaly po roce 1989 v České republice, rovněž přispěly k uvolnění kontroly společenských postojů a otevřely prostor pro nové názory, ideologie a hodnoty. Spolu s dalšími s dalšími procesy a jevy světového měřítka tak byla připravena půda i pro extremistické projevy.

3. 2. 2 Obecnější důvody skupinové úrovně

V České republice je typickým pachatelem muž ve věku 15-29 let. To, že zejména mladí lidé vyjadřují často své postoje násilným způsobem, může být spjato s určitými charakteristickými rysy této věkové skupiny jako je:

- kritičnost a revolta vůči světu,
- náchylnost k radikálnímu řešení,
- hledání místa ve společnosti a s tím spojená tendence ke sdružování, touha někam patřit,
- málo zkušeností,
- psychická nevyváženost,
- nekritické přijímání nového,
- mládež nesvazuje strach o majetek a prosperitu rodiny,
- větší citlivost k problémům společnosti,
- mladým lidem vyhovuje černobílé vidění světa, koncentrace problému do jednoduchých hesel, hledání nepřítele, který je za vše odpovědný.

Tyto charakteristické rysy mohou vytvářet prostor pro různé radikální přístupy, nicméně sami o sobě nemohou motivovat mladé lidi k páchání kriminality s extremistickým podtextem. K tomu je zapotřebí ještě určitých osobnostních předpokladů a specifických hodnot, které se však mohou uplatnit jako motivační faktor u kohokoliv, nejen tedy mladých lidí.

Ze skupinového hlediska má v podmínkách České republiky význam především posuzování příslušníků a aktivních sympatizantů hnutí skinheads. Příslušníci a sympatizanti tohoto hnutí se totiž velmi výrazným způsobem podílejí na rasově motivované kriminalitě, která tvoří významnou část kriminality s extremistickým podtextem. Navíc je tato skupina poměrně snadno identifikovatelná, a tak i způsobila být předmětem kriminologických výzkumů.

Jeho příslušníci hledají pravděpodobně svou identitu prostřednictvím takové referenční skupiny, které je snadno mocensky vymezitelná vůči slabším a částí veřejnosti vnímaným občanům druhého řádu.

3. 2. 3 Individuální příčiny

Na individuální úrovni se u disponovaných jedinců objevují důvody jako:

- strach z neznámého,
- ohrožení pocitu jistoty,
- nedostatečné osobnostní vyzrání,
- touha po moci a vládnutí,
- zvýšená agresivita,
- potřeba jednoduchosti, přehlednosti,
- explicitní vyznávání rasistických hodnot.

Je třeba zdůraznit, že tyto vlastnosti se u individuálních případů vyskytují v různé míře a intenzitě a ne všichni pachatelé jsou beze zbytku charakterizováni výše uvedenými vlastnostmi.

Pouze společné působení kriminogenních faktorů všech výše zmíněných úrovní v kombinaci se specifickým sociálním prostředím můžeme považovat za spouštěcí mechanismus trestných činů z nenávisť. Žádný ze zmíněných faktorů nemůže sám osobě být příčinou extremistické kriminality, proto je neustále zdůrazňován komplexní přístup k této problematice.

4 Politický extremismus

Pro demokratickou společnost jsou nejnebezpečnější projevy politického extremismu, neboť jsou zaměřeny proti základním pravidlům, hodnotám a institucím demokratického právního státu.

Politický demokratický systém více stran je konfrontován s nárokem na výhradní zastoupení jediné politické síly. S tím souvisí určité zvláštnosti, které se projevují ve způsobu myšlení a argumentace extremistických stran. V obecné rovině je možné tyto zvláštnosti shrnout následovně:

- víra v existenci absolutní pravdy a osobní poznání této pravdy,
- nereálné hodnocení dané politické situace,
- totální kritika všeho stávajícího,
- sklony k dogmatismu a nesnášenlivosti vůči ostatním skupinám,
- využívání populismu a politické manipulace,
- vyhrocování společenských problémů a konfrontace se státní mocí,
- odmítání plurality a systému zastupitelské demokracie.

Tyto aspekty jsou společné pro všechny politické extremisty, a můžeme proto o nich hovořit jako o obecných rysech. Politický extremismus dělíme na pravicový a levicový a sále na tzv. „nové extremisty“, kam spadají především extremističtí aktivisté různých ekologických hnutí.

4. 1 Pravicově extremistická scéna

Pravicový extremismus popírá především princip rovnosti lidí jako duchovní základ demokratického státu. Projevuje se jednostranným vyšším hodnocením vlastního etnika, rasy nebo národa (mezi jejich typické projevy patří rasismus, etnocentrismus nebo vyhraněný nacionalismus) a ve snižování „odlišných“ skupin (xenofobie, antisemitismus). Na místo principu rovnosti politických práv by měl

nastoupit systém institucionalizující fundamentální nerovnost lidí, vycházející z původu, národní, etnické nebo rasové příslušnosti.

Pravicoví extremisté většinou nemají ucelenou ideologii (snad kromě fašismu a nacismu), a proto využívají a kombinují různé ideové koncepce, doktríny a postoje, které potom implementují na určitou komunitu. Většina koncepcí pravicových extremistů vychází z nacionalistického a rasistického základu. Jejich podstatou je představa, že etnická příslušnost k národu nebo rase určuje hodnotu a kvalitu člověka. Z této představy potom mají vycházet i lidská a občanská práva, a proto má být společnost budována na principu monokulturnosti. Kromě toho pravicoví extremisté propagují autoritativní politický systém, v němž splývá stát a etnicky homogenní národ v jednotu a politická elita státu jedná v duchu jednotné vůle národa.

4. 1. 1 Pravicový extremismus na území České republiky

Co se týče České republiky situace se zde v posledních letech příliš nemění. Neonacistická scéna nadále funguje na principech autonomní činnosti. Vedle neformálně organizovaných regionálních skupin je tvořena řadou neorganizovaných příznivců a sympatizantů neonacistické ideologie, přičemž je patrné, že scéna prochází v posledních letech (zhruba od roku 2002) generační obměnou.

Podle Zprávy o problematice extremismu na území České republiky v roce 2005 byly nejvýraznějšími skupinami v tomto roce regionální skupiny organizace Národní odpor, spolu s různými skupinami tzv. „autonomních nacionalistů“. Naproti tomu snahy o obnovení činnosti militantní skinheadské rasistické organizace Bohemia Hammer Skins byly v roce 2005 utlumeny. Nebyla potvrzena existence údajné české pobočky mezinárodní neonacistické organizace Blood & Honour / Combat 18, i když se k ní některé osoby svými aktivitami hlásily.

Příznivci neonacistické scény v ČR, patřící z velké části k subkultuře pravicových skinheads, se obecně hlásí k tzv. „white power hnutí“ a selektivně vycházejí z tradic historického nacismu (národního socialismu) a současného mezinárodního neonacistického hnutí. Ačkoliv čeští neonacisté, vedle nadřazování árijské či bílé rasy obecně, výrazně zdůrazňují vlastní národní identitu, nebrání jim to v rozvíjení

mezinárodní spolupráce s podobně orientovanými osobami nebo skupinami v zahraničí.

Přestože v roce 2005 v porovnání s předchozím rokem opět stoupl počet veřejných akcí s politickým podtextem, které pořádali nebo se jich zúčastnili příznivci těchto neformálních neonacistických hnutí, nebyly prozatím zaznamenány snahy těchto skupin o vytvoření politického subjektu a o vstup na politickou scénu. Nedošlo ani k oživení dřívější činnosti pravicově extremistické politické strany Prává alternativa¹⁹, mezi jejímiž členy měli příznivci neonacistické ideologie dominantní postavení.

4. 1. 2 Politické ambice pravicových extremistických hnutí

Od výše zmíněných neformálně organizovaných skupin se výrazněji diferencuje druhá část pravicově extremistické scény, reprezentovaná krajně nacionalistickými subjekty, které již několik let vyvíjejí zejména aktivity politického charakteru. V současné době jsou v rámci této scény aktivní především řádně zaregistrovaná občanská sdružení nebo nacionalistické politické strany a hnutí, jejichž prvotním cílem je plně se etablovat na politické scéně v České republice a legálně získat podíl na politické moci. K tomu hodlaly využít účast v parlamentních volbách v roce 2006.

Vzhledem ke skutečnosti, že dřívější snahy o prosazení cílů těchto subjektů politickými prostředky ztroskotaly na roztržitosti a nejednotnosti ultranacionalistické scény, byla koncem roku 2004 obnovena jednání o vzájemné spolupráci a o vytvoření jednotného nacionalistického subjektu, který by kandidoval v parlamentních volbách v roce 2006. Jednání původně vedla ke spolupráci pěti politických stran a hnutí - Národní strany, Národního sjednocení, Dělnické strany, Republikánů Miroslava Sládka a Českého hnutí za národní jednotu.

V první polovině roku 2005 domlouvaly společný postup a kandidaturu ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Zformovaná koalice vystupovala zpočátku pod názvem Národní pětka a později byla přejmenována na Národní sílu. Kvůli přetrvávajícím názorovým neshodám jednotlivých subjektů a osobním averzím

¹⁹ Hlavním důvodem úpadku a nefunkčnosti této politické strany, trvajícím již několik let, byla absence aktivní vůdčí osobnosti a pasivita jejích členů. Vzhledem k tomu, že politická strana Prává alternativa opakovaně nepředložila výroční finanční zprávy Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR, jak jí to ukládá zákon, rozhodl v říjnu 2005 Nejvyšší správní soud o pozastavení její činnosti.

některých jejich představitelů však politické strany Dělnická strana a Národní sjednocení postupně spolupráci v této koalici ukončily a rozhodly se pokračovat v přípravách na volby samostatně. Koncem roku navíc začaly velmi úzce spolupracovat s politickým hnutím Sdružení důchodců České republiky, které se v listopadu přejmenovalo na Právo a spravedlnost.

Koncem roku 2005 tak krajně nacionalistické subjekty vytvořily dvě platformy, v jejichž rámci v červnu 2006 neúspěšně kandidovaly ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

4. 1. 3 Problematika koncertů pravicově extremistických hudebních skupin

Problematika tzv. uzavřených akcí, spjatých s produkcí hudby pravicově extremistických hudebních skupin, byla v rámci resortu vnitra a Policie ČR řešena již v druhé polovině r. 2003. V té době byl zaznamenán nárůst těchto aktivit, které pokračovaly v r. 2004 (cca 40 akcí) a nezastavily se ani v r. 2005, kdy se na území ČR opět konaly koncerty „white power music-WPM“ s mezinárodní účastí (cca 22 akcí).

Přestože se v roce 2005 ve srovnání s r. 2004 počet pravicově extremistických hudebních produkcí snížil, nezměnila se jejich společenská nebezpečnost. Zůstávaly platformou pro šíření neonacistické propagace (prodej hudebních nosičů „WPM“ a jiných extremistických materiálů), finančním zdrojem neonacistické scény a prostorem pro upevňování její identity, místem setkávání předních představitelů a příznivců hnutí, včetně aktivistů ze zahraničí. V r. 2005 se těchto produkcí zúčastňovaly osoby ze Slovenska, Polska, Maďarska, Spolkové republiky Německo, zaznamenána byla i přítomnost aktivistů z Holandska.

Pro přípravu a průběh těchto akcí je příznačná stále se zvyšující snaha o co největší utajení. Místo konání bývá do poslední chvíle utajováno, ve většině případů jsou o něm účastníci hudební produkce informováni až několik hodin před zahájením prostřednictvím kontaktního telefonu, aktivovaného pouze pro danou akci, anebo na stanoveném kontaktním místě. Okna sálů jsou zakrývaná, aby nebylo možné vidět dovnitř a případně z veřejných prostor dokumentovat dění v sále.

Základním problémem při postihu takovýchto akcí je již dlouhou dobu nevyhovující legislativní úprava. Protože jsou koncerty oficiálně vydávány za „soukromé narozeninové oslavy“, má policie pouze velmi omezené možnosti, jak se dostat do prostor probíhajícího koncertu a monitorovat skutečné dění. V praxi pak policisté často pouze bezmocně postávají před „lokálem“, kde se za zamčenými dveřmi a zakrytými okny odehrává koncert extremistických skupin. Tato situace v očích veřejnosti vyvolává dojem nečinnosti policie a neochoty zasáhnout a naopak posiluje v extremistických skupinách pocity beztrestnosti a vlastní síly.

4. 2 Levicový extremismus

Levicový extremismus klade do popředí princip rovnosti a snaží se jej rozšířit na všechny oblasti společenského života. Levicovní extremisté vycházejí převážně z ucelených ideologií jako je komunismus nebo anarchismus. Přestože tyto ideologie zdůrazňují shodně s demokratickými principy rovnost všech lidí, vyvozují z tohoto základu extrémní důsledky. Zasazují se totiž o úplné osvobození člověka od všech společenských vlivů, odmítají dosavadní jednání lidstva a předpovídají zrození „nového člověka“, který se rozejde se všemi známými formami společenského uspořádání a přivodí stav úplné harmonie a spokojenosti na zemi.

Levicovní extremisté usilují o revoluční převrat sociálně-politického řádu, přičemž se jasně hlásí k revolučnímu násilí. Jejich činnosti směřují v duchu dané ideologie k nastolení socialisticko-komunistického systému nebo společnosti bez vlády. Pokud jde o militantní nejednotnou autonomní scénu (tzv. antiglobalisté), všichni odmítají panující normy a především monopol státu na jejich vynucení. Při prosazování svých cílů neváhají použít násilí.

Specifickou skupinu tvoří tzv. neobolševici nebo ortodoxní komunisté, kteří usilují o návrat k reálně existujícím formám vlády reálného socialismu v bývalém východním bloku. Vedle těchto skupin rozlišujeme ještě tzv. reformní či eurokomunistické strany, které představují klasickou vládní opozici, akceptují stávající politický systém a propagují nový model demokratického socialismu.

Mezi levicovými extremisty převážně nebolševické orientace je rozšířena podpora programu tzv. „slovanské vzájemnosti“. Podle jejich názoru jsou po rozpadu socialistické soustavy ve střední Evropě státy s převahou slovanského prvku ohroženy agresivní „germanizací“ maskovanou integračním procesem do NATO a EU, a slovanské národy mají jedinou možnost, jak si uchovat slovanskou identitu a svébytnost, a to přispět k velmocenskému postavení Ruska a začlenit se do jeho sféry.

Hlavním představitelem hnutí „slovanské vzájemnosti“ je Mezinárodní slovanský výbor se sídlem v Moskvě. Všeslovanství představuje významnou mezinárodní aktivitu, která bezesporu může sloužit rozličným společenským zájmům, neboť idea všeslovanství je schopna oslovit jak nekomunistickou veřejnost, tak pravicově extremistické nacionalisty díky zdůrazňování „národních zájmů“.

Členové a sympatizanti levicových extremistických hnutí se na trestných činech z nenávisti v České republice podílejí daleko menším procentem než extremisté pravicoví. Je to způsobeno především skutečností, že velké procento těchto činů tvoří v České republice rasově motivovaná trestná činnost, která je doménou především pravicového extremismu.

Co se týče kriminality levicových extrémistů, jedná se především o útoky na své pravicové oponenty (zejména pak na sympatizanty hnutí skinheads²⁰), jehož svědky můžeme být při každoročních střetech obou táborů na státní svátek 1. 5. a další sociálně extrémní chování jako je darking nebo squatting²¹.

Přestože je kriminalita levicových aktivistů statisticky méně výrazná, rozhodně to nesnižuje stupeň její společenské nebezpečnosti a po právu je jí věnována stejně velká pozornost.

Myšlenky levicového extremismu bývají pro společnost přijatelnější než ideje pravicového extremismu. Zatímco postih rasistických a neonacistických projevů není nikým zpochybňován, u levicových n extrémistů taková shoda není. Samotné ideje levice se považují za správné, špatné je jen jejich provedení.

²⁰ Zaznamenány byly i případy útoků na nezainteresované občany, kteří svým vzezřením (především krátký sestřih vlasů) tyto sympatizanty pouze připomínaly.

²¹ Jako darking označujeme cílené a organizované provádění celoplošného odpojování elektrického proudu ničením úsečků vysokého napětí. Squattingem rozumíme nelegální a uvědomělé obsazování nevyužívaných objektů.

5 Rasově motivovaná trestná činnost

Rasismus byl původně teorií o nadřazenosti jedné rasy nad druhými, přičemž při vymezení pojmu rasa se sice vycházelo z jejich charakteristických biologických znaků, současně jí však bylo připisováno určité hodnocení. V tomto pojetí tak byl pojem rasy spíše určitou sociální konstrukcí. Základem rasistické teorie je představa, že biologická (rasová) odlišnost s sebou nese určité psychologické kvality a schopnosti jejich členů, které se následně promítají do jejich kultury a způsobu života, a že jen určitá rasa má tyto kvality a kulturu nejhodnotnější, zatímco rasy ostatní jsou z tohoto pohledu cenné méně²².

Termín rasismus je pojmem sociologickým nikoli právním. Předmětem právní úpravy jsou odvozené pojmy jako rasová nenávisť, národnostní a rasová nesnášenlivost, hanobení národa a rasy. Přestože se stále používá termín rasově motivovaná trestná činnost, obsahově přesnější by zde zřejmě bylo slovo rasistický, které zahrnuje jak rasu, tak především i prvek (trestně postižitelné) diskriminace.

Vedle tohoto klasického rasismu založenému na biologických znacích rozlišujeme ještě tzv. nový rasismus, jak jej definoval na počátku 80. let 20. století M. Barker²³. Ten staví na požadavku kulturní homogenosti národa, resp. státu. Skupiny, etnika, národnosti, tím méně rasy mající odlišnou kulturu od majoritní společnosti nejsou akceptovány a v důsledku toho jsou všemi možnými prostředky odmítány. Rasistický pohled je tak uplatňován nejen vůči rasám, ale především vůči národnostem, etnikům a různým skupinám, které jsou v dané společnosti minoritou.

Rasově motivovaná trestná činnost je v současnosti v České republice zahrnována do extremistické kriminality. Před rokem 1989 se rasově motivovaná trestná činnost v České republice prakticky nezjišťovaly. Je však pravděpodobné, že k tomuto druhu trestné činnosti v nějaké nepřilíš závažné formě a míře docházelo. Zřejmě byla

²² ZAPLETAL, J. a kol, Kriminologie pro posluchače magisterského studijního programu, 1. vyd. Praha Policejní akademie ČR, 2002, 184 s. ISBN 80-7251-103-3, s. 145

²³ BARKER, M., The New Racism: Conservatives and the Ideology of the Tribe, London.: Junction Books, 1981, 228 s. ISBN 0-86245-038-1

namířena zejména proti Rómům a byla spíše individuálního než skupinového charakteru.

Po roce 1989 v rámci tehdejšího Československa velmi rychle nastupuje hnutí skinheads a současně s ním i tento druh kriminality. Zároveň nabývají projevy na organizovanosti, vyznačují se násilnou formou a vysokou intenzitou namířenou především proti Rómům jako jednotlivcům, nebo vyjadřující nenávist vůči celému rómskému etniku. Ve zmíněném období se ještě vlada na tento druh kriminality neorientovala, nebyla na ni připravena ani ji nepovažovala za nijak zvlášť závažnou. Pokud tato trestná činnost byla hlášena policii, byla stíhána a posuzována jinak než jako rasově motivovaná. To vše mělo za následek, že oficiální statistická data ohledně rasově motivované trestné činnosti nebyla v tomto období zpracovávána. Tato data se objevila později, a tak bývá jejich věrohodnost zpochybňována.

V první polovině 90. let nebyl ještě kladen důraz na rasový aspekt trestné činnosti. a policisté či soudci nebyli zvyklí s tímto aspektem pracovat. Ačkoliv byl patrný nárůst takovýchto činů, statisticky byly skryty pod obecnou, nerasovou kriminalitou.

V roce 1995 pak nastává významný obrat směrem k uvědomění si závažnosti rasově motivovaného násilí. To mělo dopad v oblasti legislativy, soudnictví (přísnější postih trestné činnosti motivované rasovou nebo národnostní nesnášenlivostí) i policejní činnosti (zvýšení počtu policistů zabývajících se problematikou extremismu²⁴), včetně vedení jednotné evidence o trestných činech a přestupcích s extremistickým podtextem. Vzhledem k ještě malé zkušenosti policistů dostávajících se jako první do kontaktu s takovýmto druhem trestné činnosti, stejně jako nedostatečné zkušenosti s přesnějším způsobem vykazování, však nelze považovat data uváděná za rok 1995 a 1996 za spolehlivá.

Teprve údaje od roku 1997, jež vycházejí z již dostatečně propracovaného způsobu rozpoznávání a zpracování této trestné činnosti, poskytují reálnější pohled na celou problematiku. Nicméně údaje za rok 1997 jsou některými odborníky stále považovány za ne zcela spolehlivé vzhledem k některým přetrvávajícím nedostatkům

²⁴ K 1. 8. 1995 bylo na Ředitelství služby kriminální policie Policejního Prezídia ČR zřizeno specializované pracoviště pro metodiku a koordinaci řízení Policie ČR na úseku extremismu.

v rozpoznávání těchto činů a vzhledem ke skutečnosti, že Rómové pod pocitem nedostatečné ochrany státních orgánů zřejmě často takové skutky nenahlašovali.

Ve druhé polovině 90. let se částečně i díky tlaku mezinárodního společenství k těmto činům výrazně obrátila pozornost politiky a tudíž i policie. Rasově motivovaná trestná činnost postupně začala být chápána jako součást extremistické kriminality a jako taková začala být detailněji vykazována ve Zprávách o problematice extremismu na území České republiky, které vydává Ministerstvo vnitra od roku 1998.

Rasově motivovaná trestná činnost je z pohledu čísel málo početná. Na konci 90. let tvořila zhruba půl promile z celkového počtu zjištěných trestných činů, v roce 2001 to již bylo zhruba jedno promile. Patrný nárůst měl však pravděpodobně i jiné příčiny než jen skutečné zvýšení počtu těchto případů. Jednalo se zejména o trvalejší politický důraz na jejich sledování a zejména vyšší počet trestních oznámení rómských občanů, kteří dříve v obavě ze msty tato podání nečinili. Objasněnost rasově motivované trestné činnosti je v posledních letech poměrně vysoká, pohybuje se od 75 do 80%, v letech 2000 a 2001 dosáhla dokonce hranice 90%.

Vztah majoritní české společnosti k Rómům je všeobecně znám jako vyhraněně negativní. Z průzkumů vyplývá, že naprostá většina české společnosti si myslí o Romech následující:

- mají nechuť k práci a zneužívají sociální podporu (96% v r. 1994, resp. 95% v r. 1996)
- zneužívají demokratické zřízení (93%, resp. 91% dotázaných)
- budí v lidech strach (94%, resp. 88% dotázaných)
- jsou jiná rasa, která je nepřizpůsobivá a nezmění se (shodne 83% dotázaných) apod.²⁵

Taková situace je skutečným podhoubím napjatých interetnických vztahů a konfliktů. Současně dochází k dalšímu nebezpečnému jevu: k tiché podpoře obyvatel agresivním skupinám typu skinheads. Lidé sice nesouhlasí s jejich fašistickou ideologií, ale až třetina dotázaných ocenila jejich postoj (odstrašující roli) ve vztahu ke kriminalitě a Rómům.

²⁵ ŠTĚCHOVÁ, M., *Interetnické konflikty*, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, 145 s. ISBN 80-7338-028-5

5. 1 Problematika antisemitismu, popírání holocaustu

Do skupiny rasově motivovaného extremismu bývá řazen i antisemitismus. Antisemitismus je vymezován jako specifický projev nesnášenlivosti k Židům, sionismu, tzv. „židovství“- judaismu aj.

Problematika silícího antisemitismu patří v současné době mezi prioritní evropská témata. Rasismus, xenofobie a antisemitismus zůstávají mezi oblastmi zvláštního zájmu Evropské unie a mezinárodních institucí, které zdůrazňují nezbytnost monitoringu případů spjatých s antisemitismem.

Součástí neonacistické propagandy je i popírání holocaustu, které se snaží o rehabilitaci nacistické ideologie prostřednictvím výroků popírajících nacistické zločiny. Takzvaná „osvětimská lež“, neboli výroky bagatelizující nacistické zločiny vůči Židům, Rómům a dalším skupinám spočívá ve výroci, že šlo jen o mýtus spojenecké propagandy s cílem udržet motivaci vojáků k bojům v Evropě či strategii Židů pro získání podpory a finančních prostředků pro vytvoření nového státu Izrael. Tento jev se vyskytuje i v ČR. Reakcí na uvedené výroky bylo zavedení nové skutkové podstaty v §261a do trestního zákona.

Projevy antisemitismu, stejně jako v ostatních unijních státech, jsou spjaty v prvé řadě s pravicovým spektrem extremistické scény. Nemalou roli při šíření antisemitských idejí či zpochybňování holocaustu sehrávalo rovněž zneužívání internetu. Přestože, z hlediska bezpečnostních složek, nebyly na území ČR zaznamenány závažné antisemitské útoky či jejich nárůst, byla tomuto fenoménu a jeho projevům věnována zvýšenou pozornost. Problematika antisemitismu byla zařazena mezi prioritní témata jak Meziresortní komise pro boj s extremismem, rasismem a xenofobií, tak Pracovní skupiny pro boj s extremismem zemí V4 a Rakouska.

K 1. lednu 2005 byly, v rámci Evidenčně statistického systému kriminality Policejního prezidia ČR, rozšířeny číselníky k extremistické kriminalitě o kódy umožňující zvláště identifikovat trestné činy motivované náboženskou a národnostní nesnášenlivostí vůči Židům a židovské víře, včetně útoků proti objektům židovských obcí a jejich zařízení, synagogám a židovským hřbitovům.

Podle těchto pilotních statistických údajů bylo v r. 2005 zaevidováno 23 trestných činů s antisemitským podtextem, z nichž bylo 13 motivováno národnostní nesnášenlivostí nebo nenávistí vůči Židům a 10 bylo motivováno náboženskou nesnášenlivostí nebo nenávistí vůči judaistům a židovské víře. Převažovaly trestné činy dle § 260 a § 261 trestního zákona (podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka) – 18 trestných činů. Podíl těchto činů činil 9% z celkového objemu trestné činnosti s extremistickým podtextem (z 253 trestných činů celkem za rok 2005).

Problémy tohoto charakteru se bohužel vyskytují ve většině evropských zemí. Trvalá přítomnost xenofobních nálad a rasismu na evropském kontinentě vedla v říjnu 1993 Radu Evropy k přijetí Akčního plánu boje proti rasismu, xenofobii, antisemitismu a nesnášenlivosti a byla založena Evropská komise proti rasismu a intoleranci (ECRI), jejíž členové byli jmenováni jednotlivými vládami EU. Na základě hloubkové analýzy situace v jednotlivých zemích je pak volen individuální přístup k různým zemím. ECRI pracuje na obecných doporučeních směřovaných k vládám jednotlivých států, důraz klade na ochranu proti diskriminaci, na boj proti rasismu na Internetu atd.

V roce 1997 bylo založeno Evropské centrum pro monitorování rasismu a xenofobie (European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia - EUMC) jako nezávislý orgán Evropské unie se sídlem ve Vídni. Úkolem centra je poskytovat přehledy o rozsahu a vývoji rasistických, xenofobních a antisemitských jevu v rámci Evropské unie. Tyto výstupy by - dle prohlášení EUMC - měly být takového rázu, aby informace byly v rámci Evropské unie srovnatelné. Za jeden z hlavních problémů EUMC považuje, že chybí adekvátní nástroj pro monitorování rasismu, který by byl akceptován ve všech zemích EU.

Od roku 2005 plní funkci expertního zázemí styčného úředníka České republiky pro kontakt s EUMC. Meziresortní komise pro boj s extremismem, rasismem a xenofobií, která je poradním orgánem Ministra vnitra, a jejímž hlavním úkolem je celoročně, dle potřeby spolupracovat na dílčích úkolech, vztahujících se k problematice extremismu a především vydávat odborná stanoviska k dotazníkům či materiálům EUMC.

6 Další projevy trestných činů z nenávisti

6. 1 Zneužívání Internetu

Tato problematika prolíná celou extremistickou scénou. Zneužívání Internetu k šíření neonacistických, rasistických a jiných xenofobních idejí je přímo úměrné jeho současnému prioritnímu postavení mezi komunikačními prostředky. Jedním ze základních právních problémů Internetu je jeho bezhraničnost, přístupnost a možnost v daném okamžiku volně šířit protizákonné informace. Jeho prostřednictvím je snadné jak technicky, tak i finančně, oslovit veškeré uživatele sítě a zpřístupnit materiály přímo propagující výše uvedené fenomény.

V posledních letech pokračuje úbytek extremistických textů v tištěné podobě. Rasistická, antisemitská a jiná nenávistná propaganda je nyní obsažena především v pravicově extremistických časopisech, brožurách, plakátech a nálepkách, distribuovaných v elektronické podobě prostřednictvím Internetu. Jedná se jak o česky psané, a v českém prostředí vzniklé, tak importované projevy v cizích jazycích. Nenávistná propaganda bývá, až na výjimky, umístěvaná na serverech v USA.

K ochraně před policejním zásahem autoři webových stránek či jiné formy výměny digitálních dat prostřednictvím Internetu, používají různé metody utajení své identity jako je např. kryptografie. Při komunikaci příznivců jednotlivých hnutí, předávání informací a organizování akcí, je široce uplatňována e-mailová komunikace, tzv. maillistů, chatu apod., která již není jen doplňkem stávajících komunikačních forem, ale v mnoha ohledech je i plně nahrazuje. Stále aktivními neonacistickými skupinami na Internetu v České republice jsou zejména např. Národní odpor, National Pride či National Socialist Education Centre.

Jedním z nejdůležitějších úkolů Policie ČR při monitorování trestné činnosti extremistických skupin na Internetu je sledování souvisejících informací k připravovaným akcím, demonstracím a zejména pak sledování guestbooků, chatu, maillistů a ostatních diskusních klubů a auditorií. Takto jsou zachytávány důležité informace, které jsou, v součinnosti se specializovanými, extremismem se zabývajícími, pracovišti, realizovány jako důkazní podklad pro prokázání skutkové

podstaty trestného činu nebo přestupku, anebo slouží k preventivním opatřením, zajišťujícím udržení veřejného pořádku a zamezení protiprávnímu jednání.

Podle odhadů je v celosvětovém měřítku asi 8 milionů webových stránek s kriminálním obsahem.

Globální struktura internetu nutně podmiňuje také globalizaci trestního stíhání. Jen nepatrná část pachatelů a především počítačů, v nichž se inkriminovaná data nalézají nebo přes něž je přístup do sítě, se nalézá v tuzemsku. Pachatelé využívají vědomě hranic národního zákonodárství a skrývají se za mezinárodní anonymitu. Tuzemští pachatelé např. ukládají data, která jsou důkazně relevantní, do počítače v zahraničí a využívají je přes vedení, které je kdykoliv odpojitelné. Proto také prohlídky v tuzemsku jsou zpravidla neúspěšné.

Prověření počítačů v zahraničí je možné jen cestou mezinárodní právní pomoci, což trvá zpravidla řadu měsíců a pachatel může zatím relevantní data vymazat nebo převést na jiný počítač do jiné země. Kromě toho jde i o otázku trestnosti v jednotlivých zemích. Např. na úseku neonacistické propagandy narážejí orgány činné v trestním řízení na beztrestnost takových aktivit v USA a Kanadě.

V důsledku anonymity zpráv jsou problémy se zjišťováním stanoviště počítače, odkud jsou data odesílána, nebo kde jsou či byla uchována. I kdyby se podařilo počítač zjistit, není ještě prokázáno, která osoba má k němu přístup a kdo inkriminovaná data odeslal. Další problémy vznikají v souvislosti se zjišťováním osobní odpovědnosti a trestnosti zúčastněných osob.

6. 2 Trestná činnost spjatá s diváckým násilím

Do skupiny trestných činů z nenávisti řadíme i společenský jev často provázející nejen fotbalová utkání a označovaný pojmem divácké násilí. To můžeme charakterizovat jako násilí, jež je plánováno, má opakovaný či manifestační charakter a je realizováno relativně ohraničenou skupinou osob (nejčastěji členy fotbalových gangů), jejichž jednotícím znakem je sounáležitost s určitým klubem či národním týmem a nenávist ke klubům ostatním. Kromě vlastního násilí pod tento pojem spadají i další formy nevhodného chování, jako jsou rasistické urážky, používání extremistické

symboliky či chování ohrožující bezpečnost ostatních diváků, hráčů a rozhodčích (např. házení předmětů na hrací plochu, vbíhání na hřiště apod.).

O tom, že se jedná skutečně o celosvětový fenomén, svědčí i řada mezinárodních smluv. V evropských podmínkách se jedná zejména o Evropskou úmluvu o diváckém násilí a neslušném chování při sportovních utkání, zvláště při fotbalových zápasech (pro Českou republiku závazná od 1. 6. 1995) a řada Doporučení Rady Evropy (mj. Doporučení 1434/1999 o fotbalovém násilí, Doporučení č. 1/1999 k pořadatelské službě - stewardingu, Doporučení č. 1/2002 o prodeji vstupenek na mezinárodní utkání a Doporučení č. 1/2003 o úloze vzdělávacích a sociálních opatření při prevenci násilí ve sportu). Na základě této úmluvy pak byl ustanoven Stálý výbor Evropské úmluvy k diváckému násilí působící při Radě Evropy, za jehož předsedu byl v roce 2005 zvolen zástupce Ministerstva vnitra ČR.

Usnesením vlády č. 27 ze dne 11. ledna 1995 k návrhu na přístup České republiky k Evropské úmluvě k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech bylo ministru vnitra uloženo, aby ustavil Koordinační komisi v souladu s článkem 2 Úmluvy. Na základě tohoto usnesení vlády byla uzavřena Dohoda o zřízení Koordinační komise k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech mezi Ministerstvem vnitra a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Koordinační komise má 8 členů, z nichž 6 zastupuje resort Ministerstva vnitra a 2 resort Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. K jednáním Koordinační komise jsou jako hosté přizváni zástupci Českomoravského fotbalového svazu, Asociace profesionálních klubů ledního hokeje a experti na danou problematiku.

K činnosti komise patří zejména:

- koordinace činnosti smluvních stran v oblasti dodržování Úmluvy v Česku,
- spolupráce s občanskými sdruženími, zejména z oblasti tělovýchovy a sportu, a hromadnými sdělovacími prostředky za účelem eliminace diváckého násilí,
- iniciace preventivní, výchovné a informační činnosti,
- podpora výchovných, informačních a výzkumných programů majících za cíl snížit a eliminovat divácké násilí,

- monitoring situace v oblasti diváckého násilí a nevhodného chování diváků při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech,
- každoroční zpracovávání národní zprávy pro Stálý výbor,
- spolupráce prostřednictvím svého zástupce ve Stálém výboru s koordinačními orgány smluvních stran Úmluvy.

Na základě čl. 19 Evropské úmluvy provádí Policie České republiky klasifikaci fotbalových utkání i jednotlivých fanoušků z hlediska možného výskytu diváckého násilí a na základě této kategorizace jsou pak přijímána další opatření. Jsou stanoveny tři kategorie:

1. kategorie A: nepředpokládají se potíže, poklidní bezkonfliktní fanoušci,
2. kategorie B: možnost potíží, mírně rizikovní fanoušci, určitá možnost konfrontace nebo výtržností,
3. kategorie C: možné riziko potíží, výtržníci vyhledávající násilí nebo organizátoři násilí.

Z posledních let plyne zkušenost, že nejméně problematické bývají zápasy národního týmu. K násilí naopak dochází na nižších úrovních fotbalových utkání. To bývá přičítáno i vyšším cenám vstupenek, v jejímž důsledku se dostává na zmíněné zápasy jiná skladba fanoušků.

V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie v květnu 2004 se stalo i na našem území závazné Rozhodnutí Rady EU ze dne 25. dubna 2002 týkající se bezpečnosti v souvislosti s fotbalovými zápasy s mezinárodním rozměrem (2002/348/JHA) a také Usnesení Rady EU ze dne 6. prosince 2001 o příručce s doporučeními pro mezinárodní policejní spolupráci a opatření pro předcházení násilí a výtržností a boji proti nim v souvislosti s fotbalovými zápasy mezinárodního rozměru, které se týkají alespoň jednoho členského státu (2002/C 22/01).

Na základě Rozhodnutí 2002/348/JHA byl v červenci 2002 ustaven na Policejním prezidiu České republiky Národní fotbalový informační bod, působící jako centrální kontaktní bod pro výměnu relevantních informací a pro usnadnění mezinárodní policejní spolupráce v souvislosti s fotbalovými zápasy s mezinárodní dimenzí. Tento bod je začleněn do struktury Policejního prezidia České republiky, Úřadu služby

kriminální policie a vyšetřování. Národní informační fotbalový bod zejména zabezpečuje přímou spolupráci se zahraniční policií při přípravě a během mezinárodních utkání.

V roce 1995 uzavřela Policie České republiky - Policejní prezídium ČR a Českomoravský fotbalový svaz (dále ČMFS) Dohodu o vzájemné spolupráci při zajišťování veřejného pořádku, ochraně bezpečnosti osob a majetku při fotbalových utkáních (dále Dohoda). Dohoda byla uzavřena na jeden rok, její platnost je však každoročně prodlužována.

Dohoda vymezuje povinnosti ČMFS, např. zabezpečit, aby jeho složky (kluby, oddíly) byly disciplinárně, popř. sportovně technicky postiženy, pokud nezajistí veřejný pořádek při fotbalovém utkání, uložit svým složkám v soutěžním řádu, rozpisech soutěží a dalších předpisech povinnosti pořadatele utkání atd., dále povinnosti ČMFS vůči policii, např. povinnost uložit jeho složkám zajišťovat při závažném narušení veřejného pořádku obrazovou dokumentaci a na vyžádání ji předat policii, umožnit příslušnému útvaru policie provedení videozáznamu o situaci v prostorách sportovního stadionu v případě zásahu policie a zadokumentování nezákonné činnosti diváků či jiných osob při závažném narušení veřejného pořádku, a to po dohodě velitele bezpečnostního opatření s hlavním pořadatelem, atd.

Povinnosti policie jsou v Dohodě stanoveny na základě zákona o policii. Policie navíc zajistí při utkáních první fotbalové ligy, a ve výjimečných případech i druhé fotbalové ligy účast policisty - pozorovatele (tzv. spottera). Pokud policie při policejním opatření zjistí pachatele přestupků či trestných činů, poskytne dle Dohody ČMFS, fotbalovým klubům nebo oddílům podklady při uplatnění majetkových a jiných náhrad škod u příslušných orgánů vůči těmto osobám.

V souvislosti s fotbalovými utkáními dochází nejčastěji k páchání následujících trestných činů: hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení; výtržnictví; krádež; poškozování cizí věci; neoprávněné podnikání (ilegální prodej vstupenek).

Často také dochází k páchání přestupků proti veřejnému pořádku (§ 47). V úvahu přicházejí většinou sankce za znečištění veřejného prostranství nebo veřejně přístupného objektu, nebo za zničení, poškození, znečištění nebo neoprávněné odstranění, změnění, pozměnění nebo zakrytí orientačního označení. Sankcionován

může být také ten, kdo poruší podmínky uložené na ochranu veřejného pořádku při konání veřejných tělovýchovných, sportovních nebo kulturních podniků anebo v místech určených k rekreaci nebo turistice (§ 47 odst. 1 písm. f). Podmínky na ochranu veřejného pořádku podle písm. f stanoví pořadatel, provozovatel nebo obec formou obecně závazné vyhlášky. Trestní zákon pak obsahuje několik institutů, které umožňují soudu uložit pachateli přiměřená omezení a přiměřené povinnosti k tomu, aby pachatel vedl řádný život. Tato omezení zahrnují i povinnost zdržet se návštěv nevhodného prostředí, v tomto případě konkrétně fotbalových stadionů.

V České republice dochází již tradičně k radikalizaci chování diváků mezinárodně označovaných jako kategorie „B“ a „C“. Zejména fanoušci klubů AC Sparta Praha, SK Slavia Praha a FC Baník Ostrava se při vzájemných ligových zápasech, ale i při utkáních na mezinárodní úrovni, prezentovali rasistickými a násilnými projevy. V České republice tak nadále zůstávají nejrizikovějšími vzájemné zápasy FC Baník Ostrava, AC Sparta Praha, 1. FC Brno a SK Slavia Praha.

Rovněž byl zaznamenán nárůst počtu českých fanoušků, cestujících na zápasy národního týmu nebo na zápasy svých klubů do zahraničí, úměrně tomu se zvyšoval i zájem rizikových fanoušků o tyto zápasy.

6. 3 Trestná činnost vůči bezdomovcům

Termínem bezdomovec je označována osoba, nemající domov či možnost dlouhodobě využívat nějaké přístřeší. Termín bezdomovectví pak označuje způsob života této osoby a existenci tohoto jevu. Bezdomovectví je nejvíc patrné v chudších a odlehlejších částech velkoměst a většinou je spolu s dalšími negativními faktory, doprovázeno sociální izolovaností a psychickým strádáním. V obvyklém užití jde o osobu, která nemá vlastní domov. Domov v této definici chápeme obecně jako místo, kam jeho uživatel může de-iure jinému člověku zakázat, nebo umožnit přístup. Podle zákona jde o osoby společensky nepřizpůsobené a péči o ně vymezuje zákon O sociálních službách (Zákon 108/2006).

V posledních letech se začínají stále častěji objevovat útoky na tuto sociální skupinu. Mediálně známým se stal případ, kdy v květnu 2005 pachatel zapálil

oblečení bezdomovci, který spal v tramvaji na konečné. Další případ zaznamenali českobudějovičtí policisté, když tři muži zaútočili 1. listopadu 2006 na dva bezdomovce v areálu bývalých sodovkáren. Bili je baseballovými pálkami až oba muži skončili v nemocnici s otřesem mozku a zlomeninami nohou i rukou, přičemž podle mluvčí jihočeské policie nešlo o první zaznamenaný případ.

Přestože takovýto druh útoků není bezpečnostními složkami České republiky vykazován jako trestné činy s extremistickým podtextem (tedy jako „hate crimes“), s přihlédnutím ke všem znakům jej můžeme řadit do této nové kategorie trestných činů.

Bezdomovci představují výraznou sociální menšinu, která je podle některých sociologických výzkumů zcela nesympatická zhruba 42% veřejnosti. Dalším prvkem, který svědčí pro zařazení do kategorie trestných činů z nenávisti je zástupnost obětí a poselství vůči dalším členům této sociální vrstvy.

Bohužel pro hlubší úvahy není zatím dostatek podkladů. Útoky na bezdomovce jsou vykazovány v rámci obecné kriminality a chybí tak přesněji stanovený počet případů i jejich bližší charakteristika. Není vyloučeno, že v budoucnu stoupne počet těchto trestných činů, které pak konstituují novou kategorii trestných činů z nenávisti v České republice.

6. 4 Terorismus

Terorismus je obecně chápán jako násilná metoda činnosti extremistických hnutí, pro kterou je typické organizované a plánovité destruování a vraždění nebo hrozba těmito postupy k zastrašování a vydírání státních orgánů, obyvatelstva, za účelem dosažení určitých, ať již politických, národnostních či jiných cílů daného extremistického hnutí.²⁶

Terorismus je metodou zastrašování politických odpůrců hrozbou nebo použitím násilí. Obecně lze konstatovat, že i česká extremistická scéna představuje klasické podhoubí pro vznik terorismu a je pouze otázkou času, kdy tento fenomén vypukne ve větší míře i na území České republiky.

²⁶ CHMELÍK, J., *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*, 1. vyd. Praha: Linde, 2001, 172 s., ISBN 80-7201-265-7, s. 26

Motiv teroristických skupin je různý, odvíjí se od zaměření daného extremistického hnutí. Příkladem terorismu menšinových a národnostních skupin bojujících za vytvoření samostatného státu, které jsou proslulé svými teroristickými metodami jsou např. Irská republikánská armáda (IRA), Baskické hnutí ETA či Organizace pro osvobození Palestiny (OOP). Mezi nábožensky motivovanými teroristickými organizacemi vyčnívá v současnosti např. Al-Kajda.

Střety mezi národy, etnickými skupinami a náboženskými společenstvími jsou častým jevem v dějinách. Jejich kořeny vězí v otázce identity těchto skupin. Střety se vyznačují zvláště svým vleklým charakterem. Konflikty pramení z geografické blízkosti, odlišných náboženství a kultur, rozdílných společenských struktur.

Teroristické útoky jsou charakteristické vysokou profesionalitou, organizovaností a značnou mírou konspirace. Směřují na místa s vysokou koncentrací obyvatelstva jako jsou hromadné dopravní prostředky, zejména metro, nádraží či obchodní centra.

Nebezpečnost útoků je umocněna používáním hromadně účinných zbraní. Právě pumové útoky tvoří až 70% všech teroristických útoků. Mezi další formy patří únosy osob a dopravních prostředků, braní rukojmí, atentáty.

Téměř vždy jsou oběťmi nezúčastnění lidé, kteří se jen shodou okolností vyskytují na daném místě. To vyvolává ve společnosti otřesy, strach a nejistotu a právě tento psychologický nátlak se snaží teroristé využít k prosazení svých cílů. Úspěšnost psychologického efektu jasně dokumentuje situace po 11. září 2001 v USA.

Teroristické aktivity vzhledem ke svému politickému charakteru spadají do působnosti Bezpečnostní informační služby. Přestože dosud na území České republiky nedošlo k žádným významnějším teroristickým útokům, zůstávají české extremistické skupiny, které tvoří platformu potenciálního terorismu, pod drobnohledem bezpečnostních složek.

Při boji proti těmto teroristickým uskupením je nezbytná mezinárodní spolupráce bezpečnostních složek, neboť tyto organizace bývají napojeny na obdobné zahraniční skupiny.

6. 5 Náboženské sekty

Náboženský extremismus, který bezpochyby spadá pod pojem trestných činů z nenávisli, má především podobu konfliktů mezi různými náboženskými skupinami typických pro současný Blízký východ. V evropských podmínkách je chápán více jako extrémní jednání členů a příznivců různých sekt působících vedle tradičních náboženských společenství (církví).

V zahraničí je náboženským sektám věnována zvýšená pozornost pro svou schopnost psychické manipulace s jednotlivcem. V České republice není problematika sekt vnímána veřejností natolik citlivě, přestože jejich nebezpečnost je srovnatelná. V důsledku toho není tato problematika zvláště vykazována statistikami bezpečnostních složek a je zde předpokládána vysoká latence.

Sektu lze definovat jako organizovanou skupinu religiózně zaměřených lidí s dogmaticky nekonvečními názory na úlohu a postavení člověka ve společnosti, založenou na kultu osobnosti, s výraznou psychickou manipulací osobnosti, zaměřenou na rozložení osobní identity jednotlivce, vedoucí až k vytvoření duševního otroctví a absolutní závislosti na vůdci sekty.²⁷

Pro činnost sekt je charakteristická psychická manipulace s jednotlivci budující závislost členů na sektě a jejich představitelích. Zmíněná závislost vede k odcizení člena sekty rodině, známým, okolí až ke společenské izolaci. V důsledku toho člen sekty opouští zaměstnání, školu, svůj společenský status, vzdává se svého majetku a dosavadního života. Zvláště ohroženou skupinou jsou mladší osoby, které kvůli nedostatku životních zkušeností a nezralosti sektám snadno podléhají.

Z trestných činů, kterých se sekty nejčastěji dopouštějí, lze jmenovat především:

- ohrožování mravní výchovy mládeže dle §217 trestního zákona (odmítání posílat děti do školy)

²⁷ CHMELÍK, J., Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty, 1. vyd. Praha: Linde, 2001, 172 s., ISBN 80-7201-265-7, s. 41

- ublížení na zdraví (§221-224 trestního zákona), vražda dle § 219 trestního zákona (odmítnutí transfúze krve pro své děti, typické např. pro Svědky Jehovovi; satanistické rituály)
- výtržnictví dle § 202
- poškozování cizí věci dle § 257
- pohlavní zneužívání dle § 242

V České republice jsou nejaktivnějšími sektami Svědci Jehovovi, Satanisté, hnutí Haré Kršna, Imanuelité, Scientologická církev.

7 Aktivity na úseku kontroly kriminality s extremistickým podtextem

Problematiku extremismu, rasismu a xenofobie řadí vláda ČR dlouhodobě mezi bezpečnostní rizika a své priority. Kriminalita s extremistickým podtextem v sobě zahrnuje širokou škálu trestné činnosti dotýkající se poměrně velkého spektra společenských vztahů. Z tohoto důvodu je zejména do preventivních programů v této oblasti zapojeno velké množství státních i nevládních subjektů. Represivní složka boje proti extremismu spadá nadále především do působnosti Ministerstva vnitra, Ministerstva spravedlnosti a jím podřízeným subjektům.

Při boji proti kriminalitě s extremistickým podtextem hrají však mnohem důležitější roli aktivity preventivního charakteru. Trestné činy z nenávisti mají své kořeny ve společenských předsudcích. Ve společnosti převažuje pohled na Romy jako na neodpovědnou, nepoctivou a k trestné činnosti inklinující minoritu, která zneužívá existující sociální a demokratické poměry, a proto musí být vyhubena.²⁸

Těžiště prevence proto spočívá ve snaze změnit postoje majoritní společnosti k těmto menšinám. Hledání vztahů mezi těmito skupinami je společným problémem celé evropské civilizace. Je třeba si uvědomit, že vztah společnosti k menšinám je i jedním z měřítek civilizační úrovně každého státu.

7. 1 Aktivity Ministerstva vnitra a Policie ČR

Cílem dlouhodobé strategie Ministerstva vnitra je, aby se policisté dále zdokonalovali v efektivní práci ve vztahu k menšinám, zejména v kvalitním přístupu k nim. Nezbytným předpokladem je rovný a korektní přístup s respektováním menšinových odlišností, který předpokládá pochopení odlišností kulturních hodnot, na jejichž základě nemůže být příslušník menšiny odsuzován, omezován či obecně diskriminován, pokud z jeho strany nedochází k porušení zákona.

Pozornost se soustřeďuje zejména na vzdělávání policistů, důsledné uplatňování antidiskriminačních postupů v policejní práci a prevenci kriminality v menšinových

²⁸ CHMELÍK, J., *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*, 1. vyd. Praha: Linde, 2001, 172 s., ISBN 80-7201-265-7 s. 77

komunitách. Velký důraz je také kladen na spolupráci Policie ČR se samosprávou a nevládním sektorem.

Od roku 2005 vznikly nově na všech správách krajů funkce styčných důstojníků pro menšiny. Styčný důstojník je policistou specializovaným na problematiku extremismu a menšin. Působí jako zprostředkovatel kontaktu a komunikace mezi menšinami a Policií ČR, asistuje při řešení případných konfliktů a závažných deliktů a nabízí členům menšin pomoc při řešení konkrétních problémů.

Tito romští koordinátoři jsou sdruženi v Pracovní skupině Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity pro oblast vnitra a Policie ČR.

Předsedou této pracovní skupiny je první náměstek ministra vnitra a členy jsou odborní pracovníci Ministerstva vnitra a Policie ČR, zástupci Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity a kanceláře této rady.

Práci styčných důstojníků pro menšiny podporují v lokalitách s vyšším zastoupením menšin tzv. asistenti policie. Policejní asistence je terénní službou, která usnadňuje obyvatelům sociálně vyloučených lokalit, obývaných převážně menšinovou populací, kontakt a komunikaci s Policií ČR. Klienty asistentů policie jsou především oběti a svědci latentní kriminality (lichvy, kuplířství, distribuce drog, kriminality mládeže atd.). Kromě pomoci svým klientům poskytují tito asistenti pomoc také policistům. Svou znalostí prostředí a lidí v něm žijících pomáhají asistenti policistům v lepší a rychlejší orientaci ve specifickém prostředí a představují pro Policii ČR účinný nástroj k výrazné eliminaci kriminality v problémových lokalitách. Asistenta Policie ČR zaměstnává buď samospráva, nebo nevládní organizace, a projekt je tedy vždy postaven na partnerství a úzké spolupráci Policie ČR s dalšími subjekty.

Kromě těchto praktických opatření se Policie ČR soustřeďuje také na vzdělávání policistů v problematice práce s menšinami, školení jsou jak nově přijatí policisté, tak i policisté v činné službě.

Ministerstvo vnitra a Policie ČR také chystají intenzivnější nábor příslušníků menšin k Policii ČR. Zaměstnání příslušníků národnostních menšin u policie s sebou nese několik základních výhod: se zvyšujícím se počtem policistů z řad menšin stoupá důvěra menšin v policii a vzrůstá loajalita a respekt ke státním institucím. Pro příslušníky menšin je policista z řad menšin důkazem, že je možné stát se státním

zaměstnancem, že je výhodné se vzdělávat, neboť existuje šance na vertikální sociální mobilitu a prestižní zaměstnání. Zaměstnání příslušníků národnostních menšin (a složení policejního sboru ekvivalentně složení společnosti) dále policii usnadňuje komunikaci s minoritami na základě skutečnosti, že má ve svých řadách členy, kteří hodnotám, problémům a potřebám minoritní komunity bezprostředně rozumí. Pro veřejnost je policista z řad minorit signálem, že je normální a přirozené, aby byli ve státních správě a policii zastoupeni i reprezentanti menšin. Celkově je přijímání příslušníků menšin pro policii výhodné a významně zvyšuje její kredit a hodnocení ve společnosti.²⁹

7.2 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy působí především jako gestor preventivních programů majících za úkol výchovu mládeže (jako potenciálně nejvíce ohrožené skupiny extremistickými ideologiemi) k multikulturalismu, toleranci a rasové snášenlivosti. Vedle toho pak zajišťuje programy vzdělávání příslušníků rasových a etnických menšin a přispívá tak výrazně k integraci těchto skupin. Odbornou stránku programů zabezpečují Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity a odborná skupina Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy pro vzdělávání Rómů.

Právě vzdělávání Rómů je věnována velká část programů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Současný školský systém i metody výuky se totiž kvůli kulturním odlišnostem této skupiny zcela míjejí účinkem. Z odborných odhadů z roku vyplývá, že ne více než 1% Rómů studuje na vysokých školách, odhadem 20% Romů je vyučených, zhruba 80% Rómů má pouze základní vzdělání, často nedokončené, většinou absolvované na zvláštních školách a celkem se odhaduje, že kolem 80% Rómů školního věku bylo a je zařazeno do zvláštních škol, které své absolventy příkře limitují pro jejich profesní budoucnost.

Dnem 1.1.2005 nabyly účinnosti zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), a zákon

²⁹ Národní strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám, Ministerstvo vnitra ČR, 2002, s. 45

č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. V novém školském zákoně je systémově řešena potřebná podpora ve vzdělávání i pro romské žáky. Tento zákon neodděluje základní a zvláštní školy, snaží se však vytvořit v rámci základního vzdělávání podmínky pro to, aby všem žákům bylo poskytováno vzdělání a podpora odpovídající jejich specifickým vzdělávacím potřebám.

Pro naplnění těchto cílů je u Rómů (mnohem více než i jiných skupin) nezbytná spolupráce s rodinou, tak aby vedla své členy k cílevědomému získávání vědomostí. Průběžně jsou proto zřizována v oblastech vyšší koncentrace Rómů místa romského koordinátora (asistenta), který provádí nábor a především zajišťuje docházku dětí do těchto škol.

V roce 1999 provedlo Ministerstvo práce a sociálních věcí rozbor osnov a obsahové náplně výuky předmětů občanská výchova a dějepis z hlediska problematiky národností, menšin a etnik. Na základě tohoto rozboru bylo učiněno opatření, aby výuka odrážela nejen celou historii Čechů, ale i dějiny dalších společenství, která žila nebo žijí na českém území Němců, Židů, Slováků, Rómů a dalších, aby věnovala větší pozornost novodobým světovým dějinám včetně zločinné podstaty nacistické ideologie a trvalého nebezpečí, které podobné ideologie představují, a aby informovala o současných tendencích k evropské integraci o příklonu k toleranci a pokroku v oblasti lidských práv. Zároveň došlo k provedení změn výukových programů na základních a středních školách tak, aby obsahovaly výuku o Rómech, jejich historii, jejich kultuře a tradicích.

Zpracování multikulturní výchovy do vzdělávacích dokumentů komplexně zajišťuje Výzkumný ústav pedagogický a Národní ústav odborného vzdělávání jako resortní pracoviště Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy. V roce 2002 byl při Fakultě humanitních studií UK zřízen Kabinet výchovy k demokratickému občanství, který zpracovává koncepční odborné materiály dle konkrétních požadavků ministerstva a plní funkci odborného pracoviště pro multikulturní výchovu.

Vedle toho Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy podporuje aktivity k prohloubení znalostí o fenoménu extremismu u pedagogických pracovníků.

V roce 2005 podpořilo ministerstvo vydání publikace autorů N. Demjančuka a L. Drotárové „Vzdělání a extremismus“, která je koncipována k využití učitelům ve

výuce. Je zaměřena na aktuální projevy organizované intolerance a na příkladech ukazuje, jak se vytvářejí různé extremistické texty. Ministerstvo dále soustředí pozornost na vzdělávání učitelů o problematice holocaustu, antisemitismu a rasismu.

Jako závažný nedostatek se jeví malý počet akreditovaných vzdělávacích institucí. Jedinými vzdělávacími institucemi s výhradním oprávněním organizovat semináře pro učitele základních a středních škol jsou zatím pouze Památník Tereziín a Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze, kterým byla udělena akreditace Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

7. 3 Ministerstvo kultury

Upevňování vlastní kultury působí jako další významný integrační prvek minorit. Poznání kulturních tradic jednotlivých menšin významně přispívá k překonávání společenských předsudků a pochopení odlišných zvyklostí menšin společenskou většinou.

Ministerstvo kultury aktivně přispívá k popularizaci především romské kultury, a to nejen finanční dotací, ale i osobní účastí na pořádaných kulturních akcích. Pravidelně se zástupci úřadu, v čele s ministrem kultury, zúčastňují festivalu Romská píseň (proběhl již 11. ročník) v Rožnově pod Radhoštěm. Velký ohlas má zejména světový romský festival KHAMORO a multietnický festival Praha – srdce národů, v jehož programu mají své místo také romské soubory.

Ministerstvo kultury každoročně podporuje také několik festivalů etnické hudby, na kterých je pravidelně zastoupena romská hudba. Pravidelně to jsou např.: Hudební festival ETNO – BRNO, United Colour of Akropolis, Colours of Ostrava, RESPECT Ethnic World Music Festival.

Rómská menšina je často vnímána majoritou jako skupina bez vlastní historie a kvalitnější kultury. Z těchto důvodů bylo k 1. 1. 2005 zřízeno Muzeum romské kultury jako státní příspěvkové organizace, jehož hlavním úkolem je představovat bohatou rómskou kulturu, tradice a historii.

Závěr

Pojem trestných činů z nenávisti v sobě zahrnuje širokou škálu společenských jevů, které spolu úzce souvisí, a proto je pro řešení této problematiky nezbytný komplexní přístup.

Jako cíl své diplomové práce jsem si stanovila zmapování problematiky „hate crimes“ v České republice. Trestné činy z nenávisti však představují velmi širokou kategorii kriminality. Proto bylo nemožné postihnout všechny jejich aspekty v jedné diplomové práci. Z tohoto důvodu jsem se snažila postihnout alespoň jejich nejvýraznější projevy na území České republiky.

Jedním z hlavních problémů, kterým jsem musela čelit, byl nedostatek literatury pro první tři kapitoly tvořící obecnou část diplomové práce. V obecné rovině se totiž trestným činům z nenávisti věnuje jen velmi málo domácích publikací. Bylo proto nezbytné využít zahraničních pramenů, získané poznatky zobecňovat a konfrontovat s podmínkami České republiky.

Podkladem pro následující kapitoly byly především články z odborných časopisů a statistická data z databází státních institucí. Bohužel nejnovější statistiky zejména po roce 2005 nejsou většinou dostupné, a tak lze někdy jen velmi těžce usuzovat na současnou situaci nebo budoucí trendy. V některých případech (jako např. u trestné činnosti proti bezdomovcům nebo fotbalového násilí) relevantní statistická data zatím chybí. Zkoumání této problematiky je pak postaveno především na zprávách z médií a vyjádření expertů z dané oblasti.

Přestože se termín „hate crimes“ objevil teprve nedávno, nejsou trestné činy z nenávisti v České republice zcela neznámým jevem. Má zde však některé specifické projevy.

Především jde o nepoměrně větší počet projevů pravicového extremismu a s ním spojeného rasismu. V porovnání s ním se ostatní druhy trestných činů z nenávisti jeví jako méně podstatné. Naproti tomu některé další útoky spadající do této kategorie se v České republice vyskytují v porovnání s jinými zeměmi velmi zřídka nebo zcela absentují. Jde zejména o útoky motivované národnostní nesnášenlivostí. V České

republice sice dochází k útokům na Vietnamce, Číňany nebo afro-američany, u těchto útoků však převažuje rasový motiv nad národnostním. Vedle toho největší národnostní menšiny na našem území tvoří Slováci, Ukrajinci a Poláci, přesto téměř nebyly evidovány trestné činy motivované apriorní národnostní záští vůči těmto skupinám. Konflikty mezi příslušníky majority a těchto menšin spadají většinou pod tzv. „situační extremismus“, který však neřadíme mezi trestné činy z nenávisti v pravém slova smyslu. Mezi absentující projevy trestných činů z nenávisti v České republice patří útoky zaměřené proti homosexuálům, které jsou předmětem diskuze zejména v USA. V České republice dosud nebyl evidován ani jediný takový případ, což je však spíše způsobeno nedostatkem policejní praxe při evidenci takto motivovaných činů, než naprostou absencí tohoto jevu.

Jako určitý netradiční projev „hate crimes“ se objevují trestné činy, jejichž motiv spočívá v regionálních odlišnostech mezi skupinami. Tato situace je zřetelná zejména u diváckého násilí, kde klubové soupeření přerůstá ve střety typu Praha vs. Ostrava, Praha vs. Brno, a kde nevráživost mezi fanoušky není již motivována příslušností k určitému klubu, ale odlišným regionálním původem. Dokladem toho jsou případy, kdy fanoušci různých moravských fotbalových klubů pořádají společné zájezdy na utkání do Prahy, aby vytvořili dostatečně početnou skupinu pro případný střet konflikt.

U nás poněkud opomíjenou kategorií trestných činů z nenávisti představuje problematika terorismu. K dispozici je sice velké množství publikací zabývajících různými aspekty tohoto fenoménu, avšak minimum z nich se zabývá reálným nebezpečím, které v tomto směru hrozí České republice od domácích extremistických skupin. Přitom není důvod se domnívat, že by se hrozba domácího terorismu měla České republice vyhnout. Tato problematika tak stále poskytuje mnoho témat pro další výzkum.

Otevřené rovněž zůstává téma trestné činnosti vůči bezdomovcům. Protože dosud chybí v podstatě jakýkoliv výzkum v této oblasti, zůstává otázkou nakolik je tento druh kriminality již rozšířen a jaký další vývoj v této oblasti lze očekávat.

Trestné činy z nenávisti představují stále se vyvíjející kategorii, s jejímiž projevy je člověk každodenně konfrontován médi. Je přitom velmi pravděpodobné, že se četnost i intenzita těchto projevů bude nadále stupňovat, a tak můžeme v budoucnu očekávat zvýšený zájem o tuto oblast společenských vztahů.

Seznam literatury:

- BARKER, M., *The New Racism: Conservatives and the Ideology of the Tribe*, 1. vyd. London: Junction Books, 1981, 228 s. ISBN 0-86245-038-1
- ČÍRTKOVÁ, L., *Psychologické aspekty motivace k extremismu*, In PLECITÝ, V., DANICS, Š., PORADA, V., *Extremismus jeho kořeny, projevy a východiska řešení*, 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001, 270 s. ISBN 80-7251-088-6, s. 25
- DANICS, Š., *Extremismus, hrozba demokracie*, 1. vyd. Praha: Police history, 2002, 128 s. ISBN 80-86477-07-1
- DANICS, Š., *Extremismus*, 1. vyd. Praha: Triton, s. r. o., 2003, 62 s. ISBN 80-7254-454-3
- FIALA, P., *Politický extremismus a radikalismus v České republice*, 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998, 303 s. ISBN 80-210-1798-8
- HERZEG, J., *Extremismus, tolerance a svoboda projevu*, *Trestní právo*, 2003, roč. 8, č. 7-8, s. 2-11, ISSN 1211-2860
- HERZEG, J., *K trestnímu postihu osvětimské lži*, *Trestní právo*, 2002, roč. 7, č. 7-8, s. 2-12, ISSN 1211-2860
- HILGENDORF, E., *Kriminalita na internetu*, *Trestní právo*, 2001, roč. 6, č. 9, s. 13-19, ISSN 1211-2860
- HOLAS, J., NOVÁK, K., *Extremismus mládeže v České republice*, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, 123 s. ISBN 80-86008-31-2
- CHMELÍK, J., *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*, 1. vyd. Praha: Linde, 2001, 172 s., ISBN 80-7201-265-7
- JACOBS, J., B., POTTER, K., *Hate crime: Criminal law and Identity Politics*, 1. vyd., Oxford University Press, 2001, 214 s.
- LIPSIC, D., *K trestnímu postihu extremistických projevů*, *Trestní právo*, 2003, roč. 8, č. 4, s. 7-11, ISSN 1211-2860
- MAREŠOVÁ, A., KOTULAN, P., MARTÍNKOVÁ, M., MIKULE, V., NOVÁK, K., *Kriminologické a právní aspekty extremismu*, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, 162 s. ISBN 80-7338-026-9
- NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., a kol., *Trestní kodexy; trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*, 2. vyd. Praha: Eurounion, 2002, 1640 s. ISBN 80-7317-009-4

PERRY, B., In the Name of Hate: Understanding Hate Crimes, 1. vyd., New York: Routledge, 2001, 205 s. ISBN 0-415-92772-2

ŠTĚCHOVÁ, M., Interetnické konflikty, 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, 145 s. ISBN 80-7338-028-5

ZAPLETAL, J., a kol., Kriminologie pro posluchače magisterského studijního programu, 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2002, 184 s. ISBN 80-7251-103-3

ZEMAN, J., Možnosti postihu projevů rasové nesnášenlivosti dle zákona o přestupcích, Trestní právo, 2002, roč. 7, č. 6, s. 6-13, ISSN 1211-2860

ZOUBEK, V., ZOUBKOVÁ, I., Několik poznámek k širším možnostem ústavního práva a kriminologii chránit lidská práva při projevech extremismu a nelegální migrace, In PLECITÝ, V., DANICS, Š., PORADA, V., Extremismus jeho kořeny, projevy a východiska řešení, 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2001, 270 s. ISBN 80-7251-088-6

Zpráva o problematice extremismu na území České republiky za rok 2002

Zpráva o problematice extremismu na území České republiky za rok 2003

Zpráva o problematice extremismu na území České republiky za rok 2004

Zpráva o problematice extremismu na území České republiky za rok 2005

Národní strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám, Ministerstvo vnitra, 2002, 45 s.

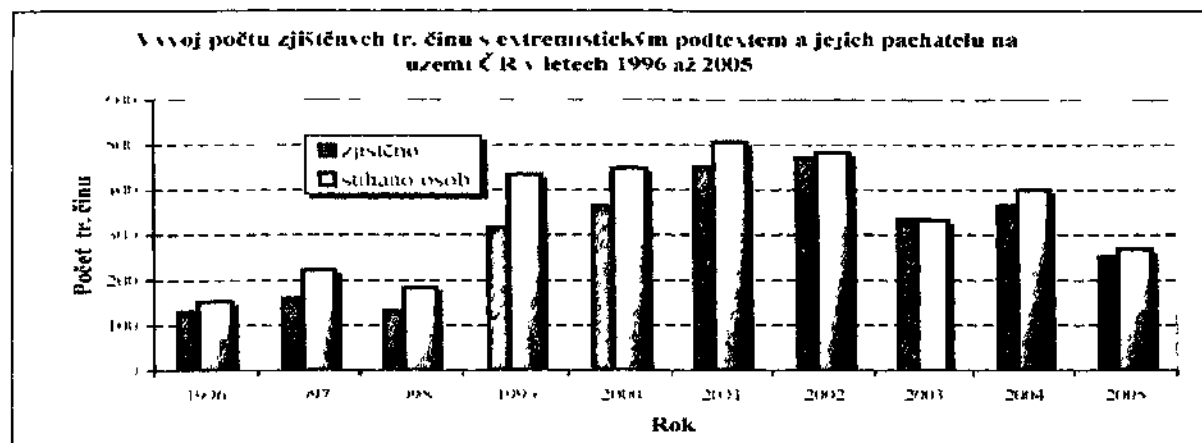
Přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Vývoj kriminality s extremistickým podtextem.....	2
Příloha č. 2 - Členění kriminality s extremistickým podtextem podle krajů.....	3
Příloha č. 3 - Členění kriminality s extremistickým podtextem podle okresů.....	4
Příloha č. 4 - Členění kriminality s extremistickým podtextem podle skutkových podstat.....	6

Příloha č. 1

Vývoj kriminality s extremistickým podtextem

Celkový počet trestných činů s extremistickým podtextem zaevidovaných na území České republiky v letech 1996-2005 (dle Evidenčního statistického systému kriminality Policejního prezidia ČR)

ROK	Zaevidováno TČ	Podíl na celkové kriminalitě (%)	Objasněno TČ	Stíháno osob
1996	131	0,05	58	152
1997	159	0,04	132	229
1998	177	0,05	100	184
1999	316	0,07	273	474
2000	364	0,09	327	449
2001	452	0,1	406	506
2002	437	0,1	374	483
2003	335	0,09	265	334
2004	366	0,1	289	401
2005	257	0,1	191	269
Čelkem	2982	-	2315	3541

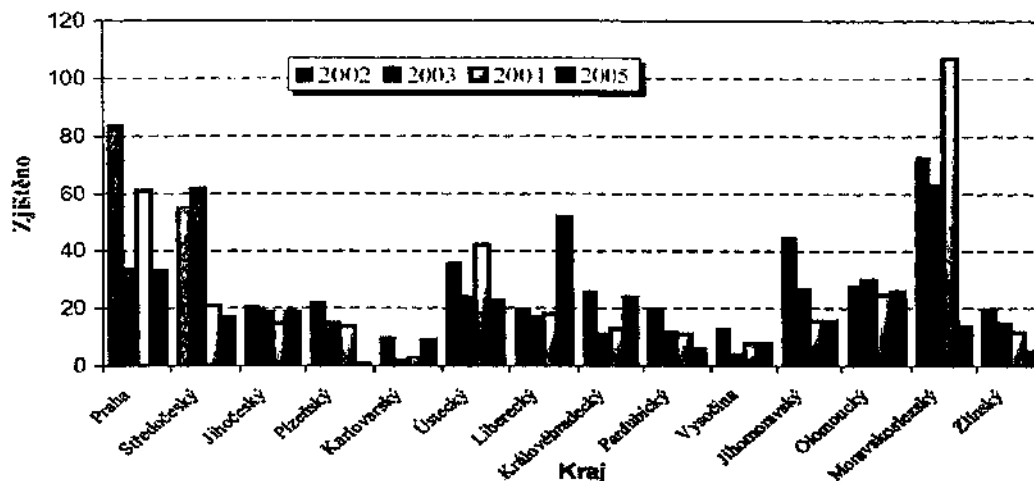
Trestné činy spáchané z rasových, národnostních nebo jiných nenávistných pohnutek podle statistik Nejvyššího státního zastupitelství

Trestné činy rasově či jinak nenávistně motivované	Stíháno celkem osob	Obžalováno celkem osob
1995	508	461
1996	616	552
1997	569	495
1998	535	439
1999	580	510
2000	535	451
2001	529	369
2002	467 (51 ZP ŘI)	435 (50 ZP ŘI)
2003	325 (44 ZP ŘI)	286 (44 ZP ŘI)
2004	351 (48 ZP ŘI)	326 (47 ZP ŘI)
2005	294 (46 ZP ŘI)	264 (45 ZP ŘI)*

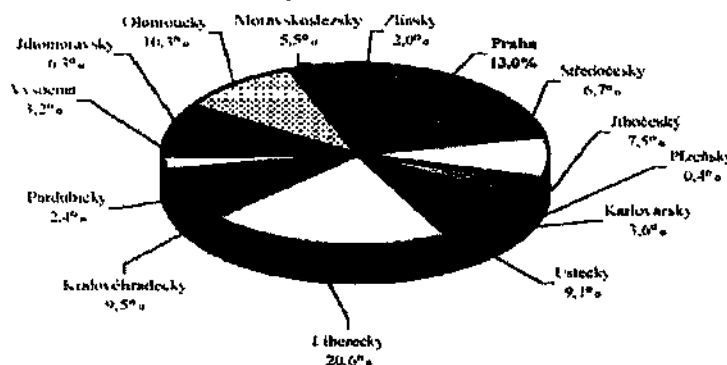
Příloha č. 2

Členění kriminality s extremistickým podtextem podle krajů

Kriminalita s extremistickým podtextem v krajích (v členění dle VÚSC)
ČR v roce 2001 až 2005

Podíl jednotlivých krajů (v členění VÚSC) na zjištěné trestné činnosti s extremistickým podtextem v ČR v roce 2005

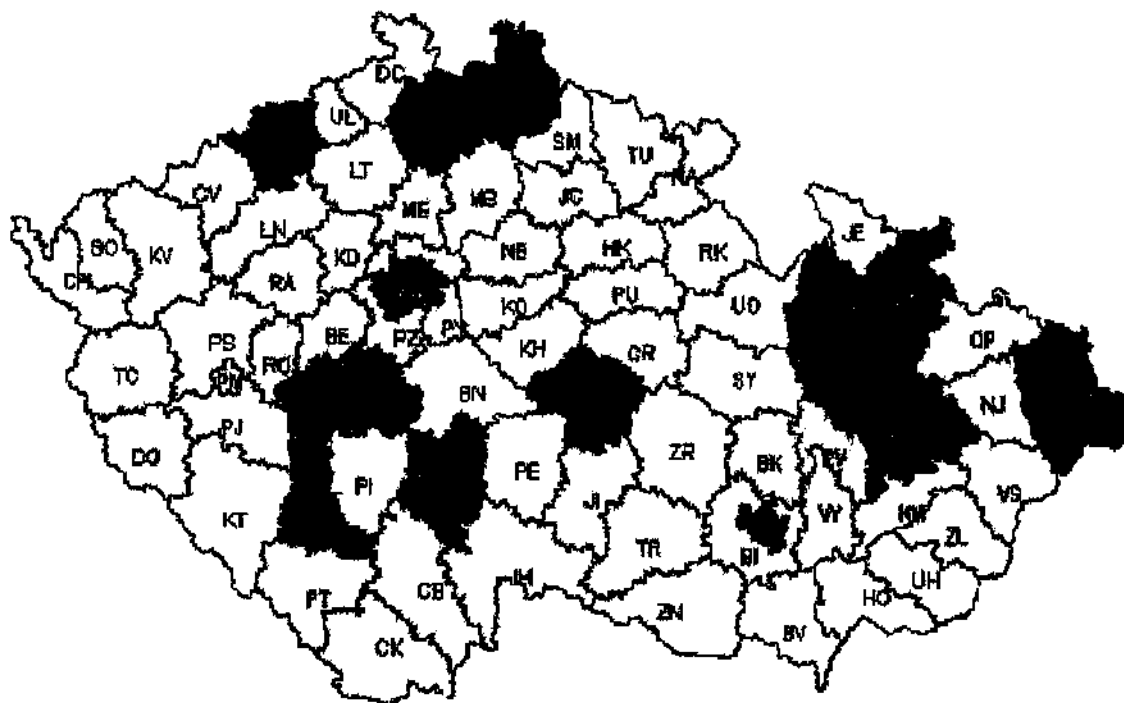

Počet případů evidovaných Probační a mediační službou v jednotlivých soudních krajích v letech 2002-2005

Soudní Kraje	celkem případů 2002	z toho s rasistickým podtextem	celkem případů 2003	z toho s rasistickým podtextem	celkem případů 2004	z toho s rasistickým podtextem	celkem případů 2005	z toho s rasistickým podtextem
Praha	3 229	16 (0,5%)	3 207	7 (0,2%)	2 698	3 (0,1%)	2215	6 (0,3%)
Středočeský	2 993	9 (0,3%)	2 812	8 (0,3%)	2 558	5 (0,2%)	2415	11 (0,5%)
Jihočeský	1 970	2 (0,2%)	1 993	4 (0,2%)	2 208	8 (0,4%)	2216	4 (0,2%)
Západočeský	3 329	7 (0,2%)	3 242	4 (0,1%)	3 328	11 (0,3%)	3128	14 (0,4%)
Severočeský	5 106	2 (0,0%)	4 284	21 (0,5%)	4 212	14 (0,3%)	3987	20 (0,5%)
Východočeský	2 834	14 (0,5%)	2 911	12 (0,4%)	2 791	12 (0,4%)	2609	2 (0,1%)
Jihomoravský	4 284	7 (0,2%)	4 503	19 (0,4%)	4 970	18 (0,4%)	4455	8 (0,2%)
Severomoravský	5 536	18 (0,3%)	5 393	27 (0,5%)	5 638	16 (0,3%)	5225	15 (0,3%)
celkem ČR	29 291	69 (0,3%)	28 365	102 (0,4%)	28 403	87 (0,3%)	26220	80 (0,3%)

Příloha č. 3

Členění kriminality s extremistickým podtextem podle okresů

Počettr. činů	
	98
	13
	8
	4
	1
	0

Rok		2004	2005	změna fakt.	
Kraj	okres	počet tr. činů	počet tr. činů		
Praha	Praha	31	33	28	
Střek	Bečkov	2	0	2	
	Bezdín	1	1	0	
	Kladno	9	3	3	
	Kolín	1	0	0	
	Křtiny Hora	1	0	0	
	Melník	5	3	2	
	Mladá Boleslav	2	0	2	
	Nymburk	2	1	1	
	Praha východ	1	1	1	
	Praha západ	1	1	1	
	Příbram	3	5	2	
	Raková	0	1	1	
	Celkem		21	16	-5
	Jek	Česke Budejovice	6	3	3
Česky Krumlov		1	2	2	
Jindřichav Hradec		1	2	1	
Pelhřimov		4	0	4	
Písek		1	1	1	
Procheč		2	1	1	
Strakonice		3	4	1	
Tábor		3	4	1	
Celkem			19	17	-2
Zpěk	Domazlice	1	1	0	
	Čech	0	1	1	
	Karlovy Vary	1	0	1	
	Klatov	0	0	0	
	Píseň město	0	3	3	
	Píseň ná	0	0	0	
	Píseň sever	0	0	0	
	Rokycany	0	3	3	
	Sokolov	2	0	2	
	Tachov	1	1	0	
Celkem		17	9	-8	
Svěk	Česká Lípa	4	8	4	
	Děčín	4	1	3	
	Chomutov	1	2	1	
	Jablonec n. N. sou	3	9	6	
	Liberec	11	6	-5	
	Litoměřice	7	3	4	
	Louny	1	1	0	
	Most	19	12	7	
	Teplice	6	5	1	
	Ústí n. Labem	4	2	2	
	Celkem		60	49	-11

Rok		2004	2005	změna fakt.
Kraj	okres	počet tr. činů	počet tr. činů	
Vchě	Havlíčkův Brod	0	1	1
	Hradec Králové	3	3	0
	Chrudim	3	2	1
	Jičín	0	1	1
	Náchod	5	2	3
	Pardubice	9	3	6
	Řechov n. Kněžnou	0	0	0
	Semily	1	0	1
	Štítav	0	0	0
	Tatnov	3	3	0
	Ústí n. Orlicí	0	1	1
	Celkem		24	26
Jmk	Blansko	4	2	2
	Brno město	15	11	4
	Brno venkov	2	2	0
	Břeclav	0	0	0
	Hodonín	4	0	4
	Jihlava	1	1	0
	Kroměříž	2	0	2
	Prostějov	2	3	1
	Třebíč	1	2	1
	Uherské Hradiště	4	3	1
	Vyškov	0	1	1
	Zlín	5	1	4
	Znojmo	2	3	1
	Žďár n. Sazavou	2	0	2
	Celkem		44	29
Svnmk	Brno	4	6	2
	Frýdek Místek	3	5	2
	Jeseník	7	0	7
	Karvina	16	14	-2
	Nový Jičín	3	3	0
	Olomouc	12	5	7
	Opava	3	3	0
	Ostrava	32	21	11
	Přerov	5	11	6
	Šumperk	4	5	1
	Vsetín	4	1	3
Celkem		95	74	-21
Česká republika celkem		136	123	-13

Příloha č. 4

Členění kriminality s extremistickým podtextem podle skutkových podstat

Přehled extremistických činů vedených Evidenčně statistickým systémem kriminality
Policejního prezidia ČR v letech 1996-2005

§	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
§196	85	76	85	80	41	61	71	41	45	29
odst. 2										
§ 198	62	16	69	85	111	86	105	71	101	63
§198 a	11	11	15	18	11	16	18	11	13	14
§219	0	2	3	1	0	1	0	0	0	3
odst.2g										
§221	30	19	33	7	11	8	6	14	9	7
odst.2b										
§222	4	10	10	4	5	7	4	7	5	11
odst.2b										
§235	0	5	0	3	1	3	2	1	4	1
odst.21										
§ 236	5	1	2	0	1	1	1	0	0	0
§ 238 a	38	30	28	0	1	1	0	1	0	0
§257	82	51	82	38	11	6	14	4	4	0
odst.2b										
§ 259	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 260	33	30	32	70	53	88	95	77	50	35
§ 261	50	62	101	107	95	174	123	123	87	73

Statistické údaje Nejvyššího státního zastupitelství za léta 1989-2005

ČR	§ 196/2		§ 196/3		§ 198		§ 198a		§ 219/2g		§ 221/2b	
	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.	stíháno	obžal.
1989	0	0	0	0	44	25	0	0	0	0	0	0
1990	0	0	0	0	14	1	0	0	0	0	0	0
1991	0	0	0	0	6	4	0	0	0	0	0	0
1992	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	3	2
1993	0	0	0	0	15	9	8	4	0	0	1	0
1994	0	0	0	0	40	36	13	12	0	0	3	3
1995	177	162	18	17	112	108	28	22	0	0	13	12
1996	210	179	18	17	74	66	30	29	1	1	90	82
1997	150	119	29	19	107	103	25	20	0	0	56	55
1998	126	111	3	0	124	90	7	6	3	2	40	36
1999	139	123	24	24	103	91	12	11	2	2	42	42
2000	98	81	24	21	150	129	19	14	0	0	22	13
2001	95	92	0	0	127	118	19	16	0	0	28	27
2002	85	81	3	3	105	98	4	3	2	2	21	20
2003	64	56	0	0	81	77	8	7	0	0	28	27
2004	67	63	8	8	105	101	5	5	1	0	21	21
2005	74	67	0	0	90	81	3	2	3	3	18	18
+ - 2004	10,4%	6,3%	-100,0%	-100,0%	-14,3%	-19,8%	-40,0%	-60,0%	200,0%	300,0%	-14,3%	-14,3%